

## **<sup>H</sup>KOŞULLARI OLUŞMADAN AÇILAN BELİRSİZ ALACAK DAVASINDA MAHKEMECE VERİLECEK KARAR**

*Yrd. Doç. Dr. Kudret ASLAN\**

*Yrd. Doç. Dr. Leyla AKYOL ASLAN\*\**

*Yrd. Doç. Dr. Taylan Özgür KİRAZ\*\*\**

### **A. GİRİŞ**

Belirsiz alacak davası hukukumuzda<sup>1</sup> ilk kez 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiştir<sup>2</sup>. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun

<sup>H</sup> Hakem incelemesinden geçmiştir.

\* TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

\*\* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

\*\*\* Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

<sup>1</sup> İsviçre hukukunda, İsviçre Medeni Usul Kanununun 85 inci maddesinde belirsiz alacak davası düzenlenmiştir. Alman hukukunda belirsiz alacak davası Alman Medeni Usul Kanununda düzenlenmemiştir. Ancak Alman hukukunda belirsiz alacak davası doktrinde büyük çoğunluk ve Alman Federal Mahkemesi tarafından uzun bir süreden beri kabul edilmektedir. Bkz. **Menges**, V.: Die Zulässigkeit des unbezifferten Klageantrags, Hamburg 2004, s. 14-15; **Gottwald**, P.: Die Unbezifferte Forderungsklage (Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 2012, s. 18-25), s. 21.

<sup>2</sup> Mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda belirsiz alacak davası düzenlenmediği gibi HMK Tasarısında da belirsiz alacak davasına yer verilmemiştir. Bu dava türü TBMM Adalet Komisyonunda benimsenerek yeni bir dava türü olarak kabul edilmiş ve böylece kanunlaşmıştır. **Yılmaz**, E.: Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Dava Çeşitleri, Makaleler, 2. Cilt, Ankara 2014, s. 1971-1998, s. 1985.

107 nci maddesinde, belirsiz alacak davası açılmasının koşulları belirlenmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesinin<sup>3</sup> üzerinden yaklaşık üç yıl geçmesine rağmen, hem bu davanın koşulları hakkında hem de koşulları oluşmadan açılması halinde mahkemece nasıl bir karar verilmesi gerektiği noktasında, doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu nedenle, çalışmamızda öncelikle belirsiz alacak davasının koşulları<sup>4</sup> hakkında genel bir açıklama yapılacak, bundan sonra koşulları oluşmadan bu davanın açılması halinde mahkemece nasıl bir karar verilmesi gerektiği sorunu ele alınacaktır.

### B. BELİRSİZ ALACAK DAVASININ KOŞULLARI

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 107/1 hükmüne göre, “Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek

<sup>3</sup> Kanımızca da HMK'nun yürürlüğe girmesinden önce açılan bir dava, belirsiz alacak davası olarak nitelendirilemez (Yılmaz, E.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s. 739; Pekcanitez, H./Atalay, O./Özekes, M.: Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara-2013, s. 467). Yargıtay 8 inci Hukuk Dairesi de bu görüştedir. Örneğin bkz. (8. HD, 8.5.2012, 2119/3980: Ateş, M.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yargıtay İlke Kararları, 1. Cilt, Ankara 2013, s. 429-435). Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesinin de bu yönde kararları bulunduğu gibi bunun aksi yönde vermiş olduğu kararları da bulunmaktadır. Bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 465-466. Öte yandan HMK'nun yürürlüğe girmesinden önce açılan bir kısmı davanın ıslahla belirsiz alacak davasına dönüştürülüp dönüştürülemediği de tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu şekilde açılan bir kısmı dava ıslahla belirsiz alacak davasına dönüştürülebilir (Pekcanitez, H.: Belirsiz Alacak Davası, Ankara 2011, s. 87; Budak, A. C.: Belirsiz Alacak Davası, Bankacılar Dergisi, Özel Sayı, Ocak-2013, s. 82-86, s. 83; Deynekli, A.: Medeni Usul Hukukunda Islah, Ankara-2013, s. 103 vd.; Akil, C.: Kısmi Dava, Ankara 2013, s. 233; Karahacıoğlu, A. H./Parlar, A.: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012). Doktrinde ileri sürülen bir başka görüşe göre ise, bu şekilde açılan bir kısmı dava ıslahla belirsiz alacak davasına dönüştürülemez. Bu konuda ayrıntı için bkz. Taşpınar Ayvaz, S.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Zaman Bakımından Uygulanması, Ankara 2013, s. 433-434.

<sup>4</sup> Belirsiz alacak davasının koşulları, başlı başına ayrı bir çalışmanın konusunu teşkil edecek bir konudur. Bu nedenle, çalışmamızın kapsamını gereğinden fazla genişletmemesi için, belirsiz alacak davasının koşulları kısaca incelenmiştir.

suretiyle belirsiz alacak davası açabilir”<sup>5</sup>. Bu düzenleme çerçevesinde doktrinde belirsiz alacak davasının koşulları kısaca şu şekilde belirlenmektedir.

### **I. Talep Sonucunun Miktarının Belirlenmesinin İmkânsız veya Davacıdan Beklenemeyecek Olması Gerekir**

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 107/1 hükmünde açıkça belirtildiği gibi, belirsiz alacak davasının açılabilmesi<sup>6</sup> için, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarı yahut değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin davacıdan beklenemeyecek olması veya bu belirlemenin yapılabilmesinin davacı için imkânsız olması gerekir.

Talep sonucunun (alacağın miktarının) belirlenmesinin imkânsız olması, davacının talep sonucunu hiçbir şekilde belirleyemediği hallerde söz konusu olabilir<sup>7</sup>. Bir başka deyişle, belirsiz alacak davası, alacaklının gerekli tüm özeni göstermesine rağmen alacağın miktarını veya değerini davanın açıldığı anda tam ve kesin olarak belirlemesinin imkânsız olduğu durumlarda açılabilir<sup>8</sup>. Doktrinde, alacağın miktarının belirlenmesinin imkânsız olduğu durumların, ya alacaklının alacak miktarını belirlemeyi sağlayan bilgi ve belgelere sahip olmaması ya da alacak miktarının belirlenmesinde hâkimin geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu hallerde söz konusu olabileceği kabul edilmektedir<sup>9</sup>. Talep sonucunun kesin olarak belirlenmesinin imkânsız

<sup>5</sup> Genel olarak belirsiz alacak davasının amaçları; maddi hukuk tarafından öngörülen subjektif hakların gerçekleşmesini sağlamak, hak arama özgürlüğüne hizmet etmek, usul ekonomisi ilkesine hizmet etmek, davacının yüksek yargılama giderlerine katlanma riskini azaltmak ve dava konusu alacağın zamanaşımına uğrama riskini ortadan kaldırmaktır. Bu konuda bkz. **Pekcanitez**, s. 26 vd.; **Simil**, C.: Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013, s. 35 vd.; **Ercan**, İ.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Belirsiz Alacak Davası (Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı - X, Türkiye Adalet Akademisi Yayını, İzmir-2012, s. 102-183), s. 112 vd. Belirtilen amaçlar gözetildiğinde belirsiz alacak davasının hukukumuzda pozitif olarak düzenlenmiş olmasının isabetli olduğu söylenebilir.

<sup>6</sup> Belirsiz alacak davası açılabilmesinin koşulları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Pekcanitez** s. 38 vd.; **Simil**, s. 207 vd.; **Ercan**, s. 147 vd.

<sup>7</sup> **Pekcanitez**, s. 43.

<sup>8</sup> **Simil**, s. 215.

<sup>9</sup> **Pekcanitez**, s. 44; **Simil**, s. 216.

olması<sup>10</sup> birçok şekilde ortaya çıkabilir ise de, vurgulamak gerekir ki, bütün bu imkânsızlık halleri sadece alacaklı bakımından söz konusu olmalıdır. Buradaki imkânsızlık, alacaklının kim olduğuna göre, onun sübjektif niteliklerine göre değişkenlik göstermeyen objektif<sup>11</sup> bir imkânsızlıktır<sup>12</sup>. Yoksa, alacaklının gereken özeni göstermemesi nedeniyle alacağın miktarı belirlenemiyorsa, imkânsızlıktan söz edilemez. Bu bağlamda örneğin, basit hesap işlemleri ile alacak miktarının belirlenebildiği hallerde alacaklı imkânsızlık nedeniyle belirsiz alacak davası açamaz<sup>13</sup>.

Doktrinde, belirsiz alacak davası açılabilmesi için bulunması gereken imkânsızlık hallerinin, objektif, sübjektif ve hukuki imkânsızlık halleri olarak ortaya çıkabileceği kabul edilmektedir<sup>14</sup>.

Objektif imkânsızlığın, davacının davanın açıldığı anda, talep sonucunu rakamsal olarak tam ve kesin olarak belirlemede objektif olarak başa çıkılmaz engellerle karşı karşıya bulunduğu durumlarda<sup>15</sup> söz konusu olacağı belirtilmektedir. Bu durumdaki imkânsızlık hali, sadece davacı bakımından

<sup>10</sup> **Yılmaz**'a göre, belirsiz alacak davası açılabilmesi için hangi hallerde belirsizlikten söz edilebileceğinin tespitinde, icra hukukundaki icra inkâr tazminatına hükmedilebilmesi için başvuru olan "likid alacak" ile ilgili doktrin görüşleri ve Yargıtay içtihatlarından yararlanılması mümkündür. Geniş bilgi için bkz. **Yılmaz**, s. 743 vd.; **Yılmaz**, Dava Çeşitleri, s. 1989 vd.

<sup>11</sup> **Tanrıver**'e göre m. 107/1 hükmünde belirsiz alacak davasının ancak ve ancak davacının davanın açıldığı tarihte talep sonucunun miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin "objektif olarak imkânsız" olduğu hallerde açılabilmesi hususunun açık ve kesin bir dille vurgulanması ve hükmün bu doğrultuda yeniden kaleme alınması gerekir. **Tanrıver**, S.: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Revizyonu Üzerine Bazı Düşünceler (TBBD, 2012/99, s. 15-34), s. 22-23.

<sup>12</sup> **Yılmaz**, s. 742.

<sup>13</sup> **Simil**, s. 217. Özellikle iş hukukundan doğan alacaklar bakımından, hesap raporu alınması gereken her durumda belirsiz alacak davasının açılabilmesine ilişkin olarak doktrinde ileri sürülen görüşe katılmak mümkün değildir. Bu görüş için bkz. **Çil, Ş./Kar, B.:** 6100 Sayılı HMK'ya Göre İş Yargısında Belirsiz Alacak Davası ve Kısmi Dava, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 22, 24, 32; **Çelik, A. Ç.:** 6100 Sayılı Hukuk Yargılama Yasası'na Göre Tazminat ve Alacak Davaları, Ankara 2012, s. 25 vd.

<sup>14</sup> **Simil**, s. 218 vd.

<sup>15</sup> **Pekantez** (s. 43), bu durumları biyolojik nedenlerle imkânsızlık olarak nitelendirmektedir.

değil, davalı ve üçüncü kişiler bakımından da mevcut olmaktadır. Objektif imkânsızlık halleri, özellikle alacağın miktarını belirlemeye yarayan unsurların davanın açıldığı anda henüz sonuçlanmadığı, değişkenlik gösterdiği hallerde karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda örneğin, haksız fiilden kaynaklanan sorumluluk hallerinde, devam eden zararlar bakımından davacının zararın sonuçlarını ve dolayısıyla talebini kesin olarak belirlemesi objektif olarak imkânsızdır. Zira haksız fiil nedeniyle ağır yaralanan kimsenin davanın açıldığı sırada tedavisi devam ettiği takdirde, tedavini sonuçlarını ve zararın kapsamını belirlemek objektif olarak imkânsız olacaktır<sup>16</sup>.

Sübjektif imkânsızlık hali, davacının, davanın açıldığı esnada talep sonucunu rakamsal olarak hiçbir şekilde belirleyemeyecek durumda olmasını ifade etmektedir. Bir başka deyişle, bu tür bir imkânsızlık halinde davacı, davanın açıldığı anda alacağın miktarının belirlenmesini sağlayacak bilgi ve belgelere sahip değildir<sup>17</sup>. Sadece davacı bakımından söz konusu olan bu sübjektif imkânsızlık hali, yargılama esnasında karşı tarafın veya üçüncü kişinin vereceği bilgi ve belgelere bağlı olarak ortadan kalkacaktır<sup>18</sup>.

Hukuki imkânsızlık, davacının yargılamanın başlangıcında talep sonucunu süreklilik arz edecek şekilde bir hukuki engel nedeniyle kesin olarak belirlemesinin imkânsız olması halinde söz konusu olmaktadır. Hukuki imkânsızlık halinin özellikle zararın miktarının belirlenmesinin hâkimin takdirine bağlı olduğu durumda ortaya çıkacağı kabul edilmektedir. Zira tazminat miktarının hâkimin takdirine bağlı olduğu durumlarda, davacının davanın açıldığı anda alacağının miktarını tam ve kesin olarak belirlemesi imkânsızdır<sup>19</sup>. Bu anlamda olmak üzere, örneğin manevi tazminat talep-

<sup>16</sup> **Pekantez**, s. 43; **Simil**, s. 218.

<sup>17</sup> **Tanrıver**'e göre HMK'nın 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve belirsizliğin, sübjektif olduğu hallerde de sanki bu davanın açılacağı zehabını uyandıran "karşı tarafın verdiği bilgiye göre...alacağın miktar ya da değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin mümkün olduğu" şeklindeki düzenlemede bulunan "*karşı tarafın verdiği bilgi veya*" ibaresinin madde metninden bütünüyle çıkartılması gerekir (**Tanrıver**, Revizyon, s. 23).

<sup>18</sup> **Simil**, s. 220. **Pekantez** ise (s. 44) bu durumu hukuki imkânsızlık olarak nitelendirmektedir.

<sup>19</sup> **Pekantez**, s. 44; **Simil**, s. 220-221.

lerinde tazminat miktarının belirlenmesi hâkimin takdirine ait olması nedeniyle, davanın açıldığı anda davacı tarafından belirlenmesi imkânsızdır<sup>20</sup>.

<sup>20</sup> Manevi tazminat taleplerinin belirsiz alacak davasına (ve kısmi davaya) konu olup olmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Aslında bu tartışma öteden beri manevi tazminat talebinin bölünüp bölünemeyeceği ve manevi tazminat talebinin kısmi davaya konu olup olmayacağı ile ilgilidir. Doktrinde manevi tazminat talebinin bölünebileceği ve kısmi davaya konu olabileceği yönünde görüşler mevcut olduğu gibi (**Nomer**, H. N.: Manevi Tazminat Alacağında Kısmi Dava Açmak Mümkün müdür? İÜHFM, 2002/1-2, s. 221-229, s. 225 vd.; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 485; **Kiraz**, T. Ö.: Belirsiz Alacak Davası, TMSF Çatı Dergisi, 2012/30, 16-19, s. 16; **Çil/Kar**, s. 160-161; **Akil**, s. 258 vd.), manevi tazminat talebinin bölünemeyeceği ve kısmi davaya konu olmayacağı yönünde görüşler de bulunmaktadır (**Üstündağ**, S.: Kısmi Davaya İlişkin Bazı Hukuki Sorunlar, Makaleler, İçtihat Tahlilleri ve Çeviriler, Ankara 2010, s. 409-423, s. 415; **Tanrıver**, S.: Kısmi Dava Kurumu Üzerine Bazı Düşünceler, Makalelerim-II, Ankara 2011, s. 95-113, s. 112; **Kuru**, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. II, İstanbul 2001, s. 1523). Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, manevi tazminat talepleri belirsiz alacak davasına da konu olamaz. Bu görüşün gerekçesi, manevi tazminat talebinin teklifi ve bölünmezliğine dayanmaktadır (**Budak**, s. 84; **Çelik**, s. 42 vd.; **Yavaş**, M.: Belirsiz Alacak Davasının İş Davalarına Etkileri, İş Hukukunda Güncel Sorunlar (2), Seminer, İstanbul 2012, s. 65). Nitekim Yargıtay da öteden beri, manevi tazminatın tek seferde istenebileceğini, manevi tazminatın ve hâkimin bu konudaki takdir yetkisinin bölünemeyeceğini, bu nedenle kısmi davaya konu olmayacağını belirtmektedir (Örneğin bkz. HGK, 2.7.1980, 3/1477-2113; YKD, 1980/11, s. 1461-1462). Yargıtay, yeni tarihli kararlarında da manevi tazminatın belirsiz alacak davasına (ve kısmi davaya) konu olmayacağını belirtmektedir. Örneğin, (21. HD, 6.3.2013, 3004/4066: **Ateş**, s. 446-447). Buna karşılık doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre, manevi tazminat talepleri belirsiz alacak davasına konu olabilir. Çünkü manevi tazminat miktarının belirlenmesi hâkimin takdirine aittir. Gerek manevi tazminatı hâkim takdir edeceğinden, gerek bu davalarda bilirkişiye başvuru olanağı da bulunmadığından, manevi tazminatın miktarının baştan belirlenmesi olanaksızdır. Davacının, yargılama sonucunda hâkimin takdirine göre belirlenecek bir talebi, davanın açıldığı anda tam ve kesin olarak bilmesi ve buna göre bir talepte bulunması imkânsızdır (**Simil**, s. 372 vd.; **Pekcanitez**, s. 44-45; **Ercan**, s. 163; **Akil**, s. 260). Ayrıca manevi tazminat talebine dayanan belirsiz alacak davasında, manevi tazminatın bölünmesi de söz konusu değildir. Öte yandan, her ne kadar belirsiz alacak davasında, davacının dava dilekçesinde belirtmiş olduğu geçici talep sonucunu, alacağın miktarının tam ve kesin olarak belirlemesinin mümkün olduğu anda artırması gerekmekte ise de (HMK m. 107/2), kanaatimizce de manevi tazminat davalarında, davacının dava dilekçesinde geçici talep sonucunu belirtmesi yeterli olarak kabul edilmeli, davacıdan bu talebi artırması beklenmemeli,

Özetlemek gerekirse, talep sonucunu belirlemenin imkânsız olması nedeniyle belirsiz alacak davası açılan hallerde, bu imkânsızlığın, objektif, sübjektif ve hukuki sebeplerden kaynaklanması mümkündür. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, bu imkânsızlığın davanın açıldığı anda mevcut olması gerekir.

Belirsiz alacak davası açılabilmesine olanak veren diğer durum, talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olması halidir. Bu durumda davacının talep sonucunu belirlemesi halinde zarar görme ihtimalinin bulunmaması gerekir. Talep sonucunun belirlenmemesinin ne zaman davacıdan beklenemez olduğu, davacının talep sonucunu belirlemesi halinde yüksek bir yargılama gideri ödeme tehlikesi taşıyıp taşımayacağına göre tespit edilmelidir. Bu ihtimalde mahkemenin tazminat hakkında karar vereceği miktar davacı tarafından hesaplanamayacak, belirlenemeyecek niteliktedir<sup>21</sup>. Özellikle, alacağın miktarı dava esnasında bilirkişi tarafından yapılacak inceleme ile tespit edilebilecekse, alacağın miktarının belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olduğu ve dolayısıyla bu gibi durumlarda belirsiz alacak davasının açılabilmesi söylenebilir<sup>22</sup>. Ayrıca belirtmek gerekir ki, salt alacak miktarı hakkında taraflar arasında uyuşmazlık bulunması, hesap raporu alınmasının gerekli olması, ispat güçlüğü bulunması, alacak miktarının belirlenmesinin davacıdan beklenemeyeceği anlamına gelmez ve belirsiz alacak davası açılabilmesi için de yeterli sayılamaz. Aksine, objektif olarak talep sonucunun belirlenmesinin davacıdan beklenemeyecek olması gerekir<sup>23,24</sup>.

---

tazminatın miktarı hâkimin takdirine bırakılmalıdır (**Simil**, s. 157 vd., s. 379; **Ercan**, s. 140). Ancak bu konudaki tereddütleri gidermek için HMK m. 107 hükmünde buna olanak sağlayacak tarzda bir yasal düzenleme yapılması isabetli olacaktır.

<sup>21</sup> **Pekcantez**, s. 45. Ancak **Simil** (s. 222), yargılama gideri rizikosunu belirsiz alacak davası açılabilmesi için tek başına yeterli saymamaktadır.

<sup>22</sup> **Simil**, s. 232. Ancak **Simil**, bilirkişi incelemesi yapılması gereken ya da hesap raporu alınması gereken her durumun, tek başına belirsiz alacak davası açılmasına olanak vermeyeceğini de belirtmektedir. Ayrıntı için bkz. **Simil**, s. 225 vd.

<sup>23</sup> **Pekcantez**, s. 45; **Simil**, s. 222 vd.

<sup>24</sup> Doktrinde, özellikle iş hukukundan doğan talepler bakımından belirsiz alacak davasının açılıp açılmayacağı noktasında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, iş hukukundan doğan işçilik alacaklarının belirsiz alacak davasına konu

olması mümkündür. Bu görüş esas olarak, işçi alacaklarının ispatının güç olduğu, bu alacakların çoğu kez hesap raporu ile belirlenebileceği, alacağı tespiti yarayan bilgi ve belgelerin çoğunlukla işverende olduğu, işçinin korunması ilkesinden hareket edilmesi gerektiği gibi gerekçelere dayanmaktadır. Bkz. **Çil/Kar**, s. 34, s. 53 vd., s. 80, s. 91 vd.; **Kılıçoğlu**, M.: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, İstanbul 2012, s. 583-584; **Yavaş**, s. 70 vd.; **Budak**, s. 85; **Çelik**, s. 27-28). Yargıtay'ın bazı Hukuk Daireleri de bu yönde karar vermiştir. Örneğin (9. HD, 04.02.2013, 39586/4158: **Ateş**, s. 439-443; 10. HD, 20.1.2012, 11172/2874: **Ateş**, s. 443-445). Doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre, alacağın salt iş hukukundan kaynaklanması, belirsiz alacak davası açılabilmesinin bir gerekçesi olamaz. Önemli olan HMK 107 hükmünde öngörülen belirsiz alacak davası açılabilmesinin koşullarının gerçekleşmiş olmasıdır. Bir başka deyişle iş hukukuna ilişkin bir talep, eğer davacının alacağın tutarını dava açarken belirlemesi imkânsız ise ya da bunu belirlemesi davacıdan beklenemeyecek ise, belirsiz alacak davasına konu olabilir. İşçi lehine yorum ilkesi kanımızca da iş hukukunda geçerli olup, usul hukukunda uygulanması zorunlu bir ilke olarak kabul edilemez. Alacağın belirlenmesi için hesap raporu alınması yoluna gidilmesi, belirli belgelerin işverenin elinde olması, bilirkişi incelemesi yapılması, alacağın her zaman belirsiz olduğu anlamına gelmez ve salt bu gerekçelerle belirsiz alacak davası açılmaz. O nedenle, işçinin ücret alacağı, kıdem ve ihbar tazminatı alacağı, fazla çalışma ücreti alacağının belirsiz alacak davasına konu olamayacağı kanaatindeyiz. Bkz. **Simil**, s. 412 vd.; **Pekcanitez**, s. 46-47; **Pekcanitez**, H.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Değerlendirmesi, HUKAB Yayınları, Ankara 2012, s. 75; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 450 vd.; **Yılmaz**, s. 754; **Ercan**, s. 167. Tekrar vurgulamak gerekir ki, iş hukukundan doğan bir alacağın miktarının belirlenmesi imkânsız ise ya da alacağın belirlenmesi davacıdan beklenemeyecekse (örneğin iş kazası ve meslek hastalığından doğan tazminat taleplerinde olduğu gibi), belirsiz alacak davası açılabilmelidir (21. HD, 6.3.2013, 3004/4066: **Ateş**, s. 446-447). Yargıtay iş hukukundan doğan taleplerin kısmi davaya da konu olabileceğini kabul etmektedir. Örneğin bkz. (HGK, 17.10.2012, 9-838/715: **Ateş**, s. 453-455; 22. HD, 13.11.2012, 5496/25006: **Ateş**, s. 448-449). Öte yandan, hak arama özgürlüğü bakımından kısmi davanın açılabilme koşullarının kanımızca da daha geniş yorumlanması gerekir. Özellikle kısmi dava açılabilmesi bakımından HMK m. 109/2 hükmünde öngörülen "alacağın taraflar arasında tartışmalı olması" koşulu kısmi davanın açılabilmesi yönünde geniş olarak yorumlanmalıdır. Aksi takdirde kısmi dava ile belirsiz alacak davası arasında fark kalmayacaktır (**Pekcanitez**, H.: HMK Hakkında Genel Değerlendirme, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 2012, s. 464-476), s. 470. Bu bağlamda iş hukukundan doğan taleplerde, koşulları varsa, kanımızca kısmi dava açılabilmesi olanağının geniş yorumlanması gerektiği söylenebilir. Ancak bu görüş kuşkusuz alacağın miktarının belirli olduğu hallerde kısmi dava açılmasına olanak tanınması gerektiği anlamına gelmemektedir.



## II. Alacaklı Hukuki İlişkiyi Somut Olarak Ortaya Koymalıdır

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 107/1 hükmünde açıkça belirtildiği üzere, belirsiz alacak davası açan davacı, “hukuki ilişkiyi” belirtmek zorundadır<sup>25</sup>. Kanımızca da burada belirtilen hukuki ilişkiden maksat, HMK m. 119/1-ğ hükmünde ifade edilen “hukuki sebep” olamaz. Zira hukuki sebepten maksat, davacının dava dilekçesinde belirtmiş olduğu vakıalara uygulanacak hukuk kuralıdır<sup>26</sup>. Ayrıca, HMK m. 119 hükmünde hukuki sebep dava dilekçesinde yer alması gereken zorunlu bir unsur olarak da düzenlenmemiştir. Çünkü, dava dilekçesinde ileri sürülen vakıalara uygulanacak hukuk kuralını belirlemek hâkimin görevidir. Nitekim HMK m.33 hükmüne göre “Hâkim Türk hukukunu re’sen uygular”. Dolayısıyla HMK m. 107/1 hükmünde ifade edilen hukuki ilişkiden, davanın dayanağını oluşturan vakıalar ve bunların delilleri anlaşılmalıdır<sup>27</sup>. Belirsiz alacak davası açan davacı, dava dilekçesinde davanın dayanağını oluşturan vakıaları (dava sebebini) ve bunların delillerini bildirmek zorundadır. Çünkü belirsiz alacak davasında, davanın dayanağını oluşturan vakıalar ve talep sonucu belirsiz değildir<sup>28</sup>. Belirsiz olan sadece, davanın açıldığı anda alacağın miktarı ya da değerinin üst

<sup>25</sup> Davacının belirsiz alacak davasında hukuki ilişkiyi belirtmek zorunda olması, muhtemelen belirli alacaklar için de belirsiz alacak davasının açılmasının engellenmesi amacını taşımaktadır. Zira belirsiz alacak davası normal eda davasının sağladığı korumayı sağlamakla beraber, davacıya geçici değer üzerinden harç yatırma olanağı sağlamaktadır (**Simil**, s. 238). Davacının dava dilekçesinde hukuki ilişkiyi göstermesi, hâkimin, davacının belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yararının var olup olmadığını belirlemesi bakımından önemlidir. Zira hâkim, talebin miktarının belirlenmesinin gerçekten imkânsız veya davacıdan beklenemez olduğunu ancak davacın dava dilekçesinde ileri sürdüğü hukuki ilişkiye göre tespit edebilecektir (**Simil**, s. 241). Çünkü dava dilekçesinde ortaya konulan hukuki ilişkiye göre alacağın miktarı belirli ya da belirlenebilecek nitelikte ise, belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yarar olmayacak ve dolayısıyla dava, dava şartı olan hukuki yararın noksan olması dolayısıyla usulden reddedilecektir (**Simil**, s. 244).

<sup>26</sup> **Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E.**: Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara 2014, s. 280, 295.

<sup>27</sup> **Yılmaz**, Dava Çeşitleri, s. 1993.

<sup>28</sup> Doktrinde **Pekcanitez** (s. 49) bu durumu veciz bir şekilde “burada belirsiz olan dava değildir; bu sebeple davanın ismi “belirsiz dava” değil, “belirsiz alacak davasıdır” diyerek ifade etmiştir.

sınırdır<sup>29</sup>. Belirsiz alacak davasına konu olan alacak aslında belirli bir alacaktır. Ancak bu belirlemenin yapılması davanın açıldığı anda imkânsızdır ya da davacıdan beklenememektedir. Dolayısıyla, davacı belirsiz olan talebini yargılama esnasında belirli hale getirirken yeni vakıalar ileri sürecek olursa, davayı değiştirme yasağıyla karşılaşacaktır<sup>30</sup>.

### III. Alacaklı Dava Dilekçesinde Geçici Talep Sonucunu Belirtmelidir

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 107/1 hükmüne göre, davacı, dava dilekçesinde asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir. O halde hukukumuzda davacı belirsiz alacak davası açarken, alacağının tutarını tam olarak belirleyememekle birlikte, dava dilekçesinde alacağının miktarını belirtmek bakımından tamamen muaf da tutulmamıştır. Yani davacının dilekçesinde hiçbir miktar ya da değer belirtmeden belirsiz alacak davası açmasına cevaz verilmemiştir. Aksine davacı dava açtığı ana kadar belirleyebildiği alacak miktarını dava konusunun geçici miktarı ya da değeri olarak dilekçesinde göstermek zorundadır<sup>31</sup>. Buradaki geçici değer veya miktar, sembolik olarak gösterilen ya da istenildiği kadar gösterilen bir miktar da değildir<sup>32</sup>. Dolayısıyla davacı burada tamamen keyfi bir şekilde geçici bir değer belirleyerek belirsiz alacak davası açamaz. Aksine davacı, somut olayın koşulları ve özelliklerine göre, tespit edebildiği kadarıyla (ya da ölçüde) alacağının tutarını belirlemek durumundadır<sup>33</sup>. Asgari miktar davacı-

<sup>29</sup> Yılmaz, s. 756. Ayrıntı için bkz. Simil, s. 237 vd.

<sup>30</sup> Pekcanitez, s. 49-50; Simil, s. 246-247; Ercan, s. 151.

<sup>31</sup> Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. Simil, s. 260 vd.

<sup>32</sup> Pekcanitez, s. 48; Simil, s. 261; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 456. Kaldı ki, dilekçede belirtilen asgari tutar hakimin karar verebileceği en az tutar anlamına gelmemektedir. Mahkeme, davacının alacağının geçici talep sonucundan daha az olduğuna da karar verebilecektir (Meier, I.: Unbezifferte Forderungsklage und Waffengleichheit der Parteien (Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 2012, s. 35-67), s. 55.

<sup>33</sup> Simil, s. 263. Tanrıver'e göre, dava dilekçesinde belirtilmesi gereken asgari tutarın somut olayın koşulları ve özelliklerine göre tespiti mümkün asgari tutar olduğu hususu açıkça vurgulanmalı ve m. 107/1 hükmü bu doğrultuda yeniden kaleme alınmalıdır. Tanrıver, Revizyon, s. 23.

nın talep ettiği en az miktar olarak da anlaşılmalıdır, aksine davacının davayı açtığı anda tespit edebildiği asgari miktar olarak anlaşılmalıdır<sup>34</sup>. Davacının salt daha az harç ödemek için, tespit edebildiği değer altında bir değer göstererek belirsiz alacak davası açması, dürüstlük kuralıyla bağdaşmaz<sup>35</sup>. Özetle, belirsiz alacak davası açan davacının, tespit edebildiği ölçüde asgari<sup>36</sup> bir miktar ya da değeri geçici talep sonucu olarak dava dilekçesinde belirtmesi gerekir<sup>37</sup>.

<sup>34</sup> Bu miktarın dava dilekçesinde belirtilmesi, açılan davada harç ve avans alınması, talep edilecek ihtiyati tedbirde teminat alınması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle geçici talep istenildiği kadar gösterilebilecek bir talep ya da davacının talep ettiği en az miktar olarak değerlendirilemez. **Pekantez/Atalay/Özekes**, s. 456.

<sup>35</sup> **Pekantez**, s. 48; **Simil**, s. 263; **Pekantez/Atalay/Özekes**, s. 456.

<sup>36</sup> Hukukumuzda, belirsiz alacak davası açan davacının, alacağının tespit edebildiği kadarıyla asgari tutarını dilekçesinde belirtmesi zorunluluğu kabul edilmiş ise de, alacağının azami tutarını ya da üst sınırını belirtmesi zorunluluğu kabul edilmemiştir. Benzer durum belirsiz alacak davasının pozitif olarak düzenlenmiş olduğu İsviçre hukukunda da geçerlidir. Nitekim İsviçre Federal Usul Kanunu'nun 85 inci maddesinde alacağın asgari tutarının belirtilmiş olması yeterli sayılmıştır (Bkz. **Meier**, s. 55 vd.). Buna karşılık belirsiz alacak davasının pozitif olarak düzenlenmemiş olduğu Alman hukukunda ise, taleple bağlılık ilkesi nedeniyle alacağın asgari tutarı yanında azami (üst) tutarının da belirtilmesinin zorunlu olduğu yolunda görüşler bulunmaktadır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. **Simil**, s. 250 vd.; **Pekantez**, s. 20 vd. Yine Alman hukukunda davacı tarafından geçici talep sonucunun asgari değer olarak belirtilip, azami miktarın gösterilmediği hallerde, hakimin, talep edilen asgari değerden daha fazlasına karar verebileceği belirtilmiştir. Öte yandan dava dilekçesinde alacağın hacminin (Größenordnung) (yani alt sınırı ya da alt ve üst sınırının) belirtilmediği hallerde, mahkemenin ZPO §139 hükmüne göre davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde bu belirlemeyi yapmasını davacıdan isteyebileceği, buna rağmen söz konusu belirleme yapılmazsa, mesmu olmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür (**Musielak**, H. J.: Grundkurs ZPO, 9. Auflage, München 2007, s. 40).

<sup>37</sup> Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 119/1-d hükmüne göre davacı, malvarlığı haklarına ilişkin davalarda dava konusunun değerini göstermelidir. Ancak dava konusunun değerinin gösterilmesi Kanunda dava dilekçesinde bulunması gereken ve tamamlanması için mahkemenin kesin süre vereceği zorunlu unsurlar arasında sayılmamıştır. Ancak Harçlar Kanunu'nun 16 ncı maddesine göre, malvarlığı haklarına ilişkin davalarda dava konusunun değerinin gösterilmesi zorunludur. Davacı dava konusunun değerini hiç göstermemişse, bu değer kendisine tespit ettirilir. Davacının bu tespitten kaçınması halinde dava dilekçesi işleme konmaz. Harçlar Kanununun bu hükmü belirsiz alacak davası bakımın-

Dava dilekçesinde geçici talep sonucu belirlenerek belirsiz alacak davası açılmasından sonra, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin mümkün olduğu anda<sup>38</sup> davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilecektir<sup>39</sup> (m. 107/2).

### C. KOŞULLARI OLUŞMADAN AÇILAN BELİRSİZ ALACAK DAVASINDA MAHKEMECE VERİLECEK KARAR

#### I. Genel Olarak

Buraya kadar inceleme konumuza temel teşkil etmesi bakımından belirsiz alacak davası açılmasının koşullarını kısaca incelemiş bulunmaktayız. Bu genel açıklamalardan sonra, yukarıda belirtilen koşulları taşımayan belirsiz alacak davasında mahkemece nasıl bir karar verilmesi gerektiği sorunu incelenecektir. Burada özellikle, miktarı ya da değeri belirlenebilen (yani belirlenmesi imkânsız olmayan veya davacıdan beklenebilecek olan) bir alacak hakkında belirsiz alacak davası açılması hali irdelenecektir. Bir başka

---

dan da geçerlidir. Esasen dava dilekçesinde değer gösterilmemesi halinde, HMK Yönetmeliği'nin 36/3 üncü maddesi uyarınca, gerekli harçlar ödenmedikçe davanın tevzi işleminin yapılması ve davanın görülmesi mümkün olmayacaktır. Bu konuda bkz. **Simil**, s. 265-266.

<sup>38</sup> Kanunda belirtilen bu anın ne kadar bir zaman dilimini kapsayacağı hususu belirsizdir. Diğer bir deyişle, alacağın miktarı ya da tutarının belirlendiği an acaba tam olarak hangi an olacaktır. Kanımızca da bu şekilde belirsiz bir ifade kullanılması yerine, alacağın tutarının belirlenmesinden sonra, davacının mahkemece kendisine verilecek kesin süre içinde (örneğin bir hafta içinde ya da bir sonraki duruşmaya kadar v.s.) alacağının tutarını belirlemesi yönünde bir düzenleme yapılması isabetli olurdu. Bkz. **Yılmaz**, s. 758.

<sup>39</sup> Arttırma talebinin kaç kez yapılabileceğine ilişkin bir ifade ve sınırlamaya m.107 hükmünde yer verilmemiştir. Alacak miktarını bir kez artırmış olan davacının, yeniden arttırma talebinde bulunması halinde davayı değiştirme ve genişletme yasağıyla karşılaşması olasıdır. Bu nedenle, talep etmiş olduğu alacak miktarını bir kez arttırmış olan davacının; örneğin ek bilirkişi raporuyla alacak miktarı yine artmış ise, bu yeni miktar üzerinden de arttırma talebine, ıslaha veya karşı tarafın rızasına gerek kalmaksızın imkân tanınması isabetli olurdu (**Kiraz**, T. Ö.: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler, 2. Baskı, Ankara 2012), s. 23; **Kiraz**, Belirsiz Alacak Davası, s. 16-17.

deyişle, alacağın miktarı ya da değerini belirlemek imkânsız değilse ya da bu değeri ya da miktarı belirleyebilmesi davacıdan beklenebiliyor ve buna karşılık davacı belirsiz alacak davası açmışsa, mahkemece bu dava hakkında nasıl bir karar verilecektir?

Hemen belirtmek gerekir ki, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, m. 107 hükmünde belirtilen koşulları taşımadığı halde açılan bir belirsiz alacak davasında, mahkemece nasıl bir karar verilmesi gerektiği noktasında herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Doktrinde ise, m. 107 hükmünde belirtilen koşulları taşımadığı halde açılan belirsiz alacak davasında, mahkemece nasıl bir karar verilmesi gerektiği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür<sup>40</sup>. Biz de söz konusu görüşler çerçevesinde, konuyu incelemeye çalışacağız.

## **II. Doktrinde İleri Sürülen Görüşler**

### **1. Mahkemenin Davacıya Süre Vermesi Gerektiği Görüşü ve Görüşün Değerlendirilmesi**

#### **a. Görüş**

Bu görüşe göre, koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasında, mahkeme davanın reddine karar vermemeli, aksine HMK m. 119/2 veya HMK m. 115/2 hükümleri çerçevesinde davacıya süre vermelidir. Öncelikle bu görüşe göre, mahkeme davacıya HMK 119/2 hükmüne göre süre verebilir ve bu şekilde davacının talebini belirli hale getirmesini sağlayabilir. Bu görüş kısaca şu şekilde özetlenebilir: “*Kanunda belirsiz alacak davasının şartları gösterilmiş olmasına rağmen, şartları olmadan belirsiz alacak davası şeklinde açılmış olan bir davanın akıbetinin ne olacağı düzenlenmemiştir. Bu konuda uygulanması söz konusu olabilecek kanun hükümleri, dava dilekçesindeki eksikliklerin giderilmesiyle ilgili HMK m. 119/1-ğ, 2 hüküm-*

<sup>40</sup> **Karşlı**, bu konuda kesin bir görüş beyan etmemekle birlikte, bu konuda üç ihtimalin söz konusu olabileceğini belirtmektedir. Birinci ihtimal, dava şartının eksikliğinden dolayı davanın reddi; ikinci ihtimal hâkimin davayı eda davası olarak görmeye devam etmesi; üçüncü ihtimal ise HMK m. 119/2 hükmü çerçevesinde davacıya eksikliğin giderilmesi için bir haftalık kesin süre verilmesidir. (Bkz. **Karşlı**, A.: Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2012, s. 402).

*leri ile dava şartı eksikliklerinin giderilmesine ilişkin HMK m. 115/2 hükmü olabilir. Her halde, kanımca şartları olmadan açılan belirsiz alacak davası hemen reddedilmemeli; davacıya talebini belirli hale getirmesi için süre verilmelidir*<sup>41</sup>.

Yine bu görüşe göre<sup>42</sup>, koşulları oluşmadan yani belirlenebilen bir alacak için belirsiz alacak davası açılması halinde, mahkeme bu davayı hemen reddetmemeli, HMK m. 115/2 hükmüne göre davacıya süre vermelidir<sup>43</sup>. Bu görüşe göre, belirli ya da belirlenebilen bir alacak için belirsiz alacak davası açılan hallerde, davacının hukuki yararı yoktur. Ancak burada, dava şartı teşkil eden hukuki yarar eksik olsa bile, bu giderilebilecek bir eksikliklerdir. Zira HMK 115/2 hükmüne göre, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise, mahkeme bu eksikliği gidermesi için davacıya kesin süre verecektir<sup>44</sup>. Yani burada eksikliği giderilebilecek bir dava şartı (hukuki yarar) söz konusudur.

<sup>41</sup> **Budak**, s. 84. Aynı yönde, 9. HD, 27.2.2012, 1756/5741: **Çil/Kar**, s. 198-202.

<sup>42</sup> **Çil/Kar**, s. 51; **Budak**, s. 84.

<sup>43</sup> İsviçre hukukunda da belirli alacaklar için belirsiz alacak davası açılmayacağı kabul edilmektedir. Dava açıldığı anda alacağın miktarı belirlenebilir ise dava şartı yokluğu nedeniyle belirsiz alacak davası açılmayacaktır. Ancak İsviçre hukukunda talebin miktarının belirli olması hukuki yarar ile ilişkilendirilmemiştir. Zira doktrinde belirli alacak için belirsiz alacak davası açıldığında dava şartının eksik olduğu kabul edilmekle birlikte ancak hâkimin talebini belirlemesi için davacıya süre vermesi gerektiği ifade edilmektedir (**Loosli**, P.: Die Unbezifferte Forderungsklage, unter Berücksichtigung des Kantons Zürich, Zürich 1986, s. 123-124; **Simil**, s. 235). Bundan hareketle İsviçre hukukunda belirli alacaklar için belirsiz alacak davası açıldığında bunun eksikliği giderilebilen bir dava şartı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır (**Simil**, s. 235). Alman hukukunda da talep miktarının belirli olduğu durumlarda belirsiz alacak davasının dinlenmeyeceğinin Alman doktrininde ifade edildiği belirtilmektedir (**Simil**, s. 235).

<sup>44</sup> Nitekim Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesi'nin bir kararına göre de hukuki yarar eksikliği giderilebilecek dava şartları arasında yer alır. Koşulları oluşmadan belirsiz alacak davası açılan hallerde, mahkeme davacıya HMK m. 115/2 hükmüne göre süre vermelidir (9. HD, 27.2.2012, 1756/1741: **Çil/Kar**, s. 192 vd.). Yargıtay 19 uncu Hukuk Dairesi de kısmi davayla ilgili olarak aynı doğrultuda karar vermiştir (19. HD, 29.1.2013, 14789/1627: **Taşpınar Ayvaz**, s. 276). Yargıtay 19 uncu Hukuk Dairesi koşulları oluşmadığı halde açılan kısmi davada, davanın hukuki yarar yokluğu nedeniyle usulden reddedilemeyeceği, usul ekonomisi gereğince davacıya m. 115/2 hükmüne göre süre verilerek davasını harcını tamamlayarak tam davaya dönüştürmesi olanağının tanınması

Özetlemek gerekirse, bu görüşe göre, belirsiz alacak davasının koşullarını taşımayan bir dava mahkemece reddedilmemeli, aksine talebin belirli hale getirilmesi ve böylece hukuki yarar noksanlığının giderilmesi için davacıya HMK m. 119/2 ve HMK m. 115/2 hükümleri çerçevesinde süre verilerek dava görülmelidir.

### **b. Görüşün Değerlendirilmesi**

Söz konusu görüşün HMK m. 119/2 ve HMK m. 115/2 hükümleri açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

#### **aa. HMK m. 119/2 Hükümü Açısından**

Buna göre öncelikle belirtmek gerekir ki, kanımızca, koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasında, HMK m. 119/2 hükmü uygulanarak, davacıya talebini belirlemesi için süre verilemez. Zira HMK m. 119/2 hükmünün uygulanabilmesi için HMK m. 119/1-ğ hükmünde ifade edilen ve dava dilekçesinde yer alması gereken zorunlu unsurlardan sayılan talep sonucunda bir *eksiklik* olması gerekir. Bu anlamda talep sonucunda eksiklik, talep sonucuna dava dilekçesinde hiç yer verilmemiş olması şeklinde anlaşılmalıdır<sup>45</sup>. Oysa belirli bir alacak için belirsiz alacak davasının açılması halinde, dava dilekçesinde bir eksiklik söz konusu değildir. Davacı dava dilekçesinde bir talep sonucu belirlemiştir. Davacının, belirsiz alacak davası açma hakkı bulunmadığı halde, bu davayı açma hakkı olduğunu düşünerek dilekçesinde sadece geçici bir talep sonucuna yer vermiş olması, dilekçede

---

gerekliği görüşündedir (19. HD, 29.1.2013, 14451/1610; 19. HD, 29.1.2013, 14789/1627; *Ateş*, s. 466-467).

<sup>45</sup> Dava dilekçesinde talep sonucunun hiç gösterilmemesi ya da dava konusunun değerinin eksik gösterilmesi ile hukuki yarar yokluğunu birbirine karıştırmamak gerekir. Talep sonucunun hiç gösterilmemesi dava dilekçesinin zorunlu unsurlarında eksiklik anlamına gelir ve bunun tamamlanması için m. 119/2 hükmüne göre süre verilebilir. Eksiklik tamamlanmazsa dava açılmamış sayılır. Bu husus bir dava şartı olarak öngörülmemiştir. Oysa hukuki yararın bulunması açıkça bir dava şartı olarak öngörülmüştür (m. 114/1-h). Dolayısıyla belirlenebilen bir alacak için belirsiz alacak davası açılması halinde, dava dilekçesinde mevcut olan bir eksiklikten söz edilemez. Ancak hukuki yarar eksikliğinden söz edilebilir ve bunun da mahkemece davacıya süre verilerek tamamlanması mümkün değildir (*Simil*, s. 235).

talep sonucunun eksik olarak gösterildiği anlamına gelemez. Böyle bir durumda, aslında belirsiz alacak davasının koşullarının mevcut olmadığını tespit eden mahkeme, talep sonucunu tamamlaması ya da tam olarak belirlemesi için davacıya süre veremez. Zira hâkim kural olarak tarafların talep sonucuyla bağlı olup, ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (m. 26). Taraflarca getirilme ilkesinin egemen olduğu bir yargılamada mahkemenin böyle bir görevi ve yetkisi söz konusu olamaz. Mahkeme davacıyı korumak adına, talebini mahkemeye eksik olarak getirdiğini, talebini artırmasını ve tam olarak belirlemesini davacıdan isteyemez. Aksine davranış, taleple bağlılık ve taraflarca hazırlama ilkesiyle bağdaşmaz<sup>46</sup>. Dava dilekçesinin en önemli zorunlu unsurlarından birisi, talep sonucunun açık ve belirli olmasıdır. Bu, bütün hukuk sistemlerinde kabul edilen bir husustur.<sup>47</sup> Belirli bir alacak için dava açan davacının, kanunen hakkı olmadığı halde belirsiz alacak davası şeklinde nitelendirip bir dava açmak yerine talebini tam dava açarak mahkemeye getirmesi gerekir<sup>48</sup>. Aksi takdirde, bu talebini ancak davayı değiştirme yasağı kuralları çerçevesinde değiştirebilir ve genişletebilir (m. 141). Böylece eksik olarak mahkemeye getirdiğini düşündüğü talebini de ancak bu yolla artırabilir. Oysa Kanun ancak koşulları mevcut olan belirsiz alacak davasında dilekçede geçici bir talep sonucunu belirtmenin yeterli olacağına cevaz vermiş, belirli alacaklar için açılan davada talep sonucunun bu şekilde belirtilmesine cevaz vermemiştir. Kanunun dahi vermediği bir hakkı, mahkemenin HMK m. 119/2 hükmünü uygulayarak davacıya vermesi kabul edilemez. Ayrıca bu durum kanımızca da hâkimin davayla ilgili olarak tarafa yol göstermesi (HMK m. 36/1-a) anlamına gelir

<sup>46</sup> Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açan davacıya, mahkeme süre vererek talebini belirli alacak davasının gerektirdiği şekilde tamamlamasını ve böylece açma hakkı olmadığı ancak açtığı belirsiz alacak davasındaki hukuki yarar eksikliğini gidermesini hatırlatamaz, davacıya yol gösteremez. Hâkimin bu şekilde hareket etmesi tasarruf ilkesiyle de bağdaşmaz. Çünkü bu ilkeye göre yargılamanın içeriğini, davanın konusunu, hâkimin ne hakkında karar vereceğini belirleme yetkisi davacıya aittir. Mahkeme davacı tarafa neyi isteyip istemediğini sorma ve ona göre hareket etme yetkisini haiz değildir. Dava dilekçesinin belirli olması zorunluluğu hem davanın çeşidi hem de onun içeriği (yani mahkemeden istenilen hukuki himayenin türü) bakımından geçerlidir. Bu anlamda bkz. **Schilken**, E.: *Zivilprozessrecht*, 5. Auflage, Köln, Berlin, München 2006, s. 115.

<sup>47</sup> **Karsh**, s. 388.

<sup>48</sup> **Kiraz**, s. 22.



ve hâkimin reddi sebebi teşkil eder. Zira adı geçen hükme göre, “hâkimin davada iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması” hâkimin reddi sebebi teşkil etmektedir. Hâkim davanın taraflarına eşit mesafede olmak durumundadır. Davada nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda taraflara yol göstermesi, hâkimin tarafsızlığı ilkesi ile bağdaşmayacaktır. Belirsiz alacak davasının koşullarını taşımadığı için aslında reddedilmesi gereken bir davada, hâkimin, davacıya davasını tam eda davasına dönüştürmesi gerektiğini belirtmesi, davacıya yol göstermesi anlamına gelir. Hatta bu durum hâkimin davayla ilgili olarak kanunen gerekmediği halde görüşünü açıklaması (m. 36/1-b) yani ihsası reyde bulunması anlamına geldiği için de bir ret sebebi teşkil edebilir. Tüm bu nedenlerle, belirli alacak için belirsiz alacak davasının açılan hallerde, HMK m. 119/2 hükmü uygulanamaz ve mahkeme talebini belirlemesi için davacıya süre veremez.

#### **bb. HMK m. 115/2 Hükmü Açısından**

Öte yandan, yukarıda da belirtildiği üzere, bu görüşün HMK m. 115/2 hükmü açısından da incelenmesi gerekir. Zira bu görüş, HMK m.115/2 hükmü çerçevesinde önerdiği çözüm açısından da doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir<sup>49</sup>. Şöyle ki; bilindiği üzere, HMK m. 114/1-h hükmünde,

<sup>49</sup> Bkz. **Simil**, s. 232 vd.; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454; **Pekcanitez-HMK Değerlendirmesi**, s. 79; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 263-264; **Yılmaz**, s. 742, 752; **Taşpınar Ayvaz**, s. 277; **Özbay**, İ. 6110 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi, Ankara-2012, s. 128. Nitekim Yargıtay 10 uncu Hukuk Dairesi de bir kararında isabetli olarak koşulları oluşmadan açılan bir belirsiz alacak davasının hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir (10. HD, 1.3.2012, 9799/3613; **Simil**, s. 233). Aynı şekilde Yargıtay 22 nci Hukuk Dairesi de bir kararında isabetli olarak açıkça bu duruma işaret etmiştir. Karara göre “...Bu noktada şu da açıklığa kavuşturulmalıdır ki, **şartları bulunmadığı halde dava dilekçesinde davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı durumda davacıya herhangi bir süre verilmeden hukuki yarar yokluğundan davanın reddi yoluna gidilmelidir. Çünkü, alacağın belirlenebilmesi mümkün iken, böyle bir davanın açılmasına kanun izin vermemiştir. Böyle bir durumda, belirsiz alacak davası açmakta hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmeli, ek bir süre verilmemelidir. Zira, burada talep açıktır, bu sebeple 6100 s. kanunun 119/1-ğ. maddesinin uygulanarak süre verilmesi mümkün değildir; aslında açılmaması gerektiği halde belirsiz alacak davası açılmış olduğundan, bu konudaki eksiklik de süre verilerek tamamlanamayacağından, dava hukuki yarar yokluğun-**

“Davacının dava açmakta hukuki yararının bulunması” dava şartı olarak düzenlenmiştir. Dava şartı, mahkemenin bir davayı esastan karara bağlayabilmesi için bulunması veya bulunmaması gereken şartlardır<sup>50</sup>. Dava şartı eksik ise ve HMK m. 115/2 hükmü çerçevesinde tamamlanması mümkün değil ya da mümkün olmakla birlikte mahkemece verilen kesin süre içinde tamamlanmazsa, mahkeme davayı usulden reddetmek zorundadır. Hukuki yarar da kanunda dava şartı olarak öngörülmüştür. Bu nedenle, dava şartı teşkil eden hukuki yararın “bulunmamasının” müeyyidesi davanın usulden reddedilmesi olacaktır<sup>51</sup>.

Doktrinde, haklı olarak ifade edildiği gibi, hukuki yarar eksikliği belirli bir süre verilerek tamamlanabilecek, giderilebilecek bir dava şartı olamaz. Davacının yararı kural olarak davanın açıldığı tarihte var olmalıdır. Aksi

---

**dan reddedilmelidir. Buradaki hukuki yarar, sonradan tamamlanacak nitelikte bir hukuki yarar değildir.** Çünkü, dava açıldığında o sırada mevcut olmayan hukuki yarar, bunun da açıkça mahkemece bilindiği bir durumda, tamamlanacak bir hukuki yarar değildir. Aksinin kabulü, aslında açık olan talep sonucunun süre verilerek davacı tarafından değiştirilmesi ve bulunmayan hukuki yararın sağlanması için davacıya ek imkân sağlanması anlamına gelecektir ki, buna usul bakımından imkân yoktur, böyle bir durum taraflar arasındaki eşitlik ilkesine de aykırı olacaktır (H. Pekcanitez/O. Atalay/M. Özekes, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013, s. 454). **Bunun yanında, şayet açılan davada asgari bir miktar gösterilmişse ve bunun alacağın bir bölümü olduğu anlaşılacakla birlikte, belirsiz alacak davası mı yoksa belirli alacak olmakla birlikte kısmi dava mı olduğu anlaşılamiyorsa, bu durumda 610 s. kanununun 119/1-ğ. maddesinin aradığı şekilde açıkça talep sonucu belirtilmemiş olacaktır.** Talep, talep türü ve davanın niteliği açıkça anlaşılamiyorsa, talep muğlâksa, aynı kanununun 119/2 nci maddesi gereğince, davacıya bir haftalık kesin süre verilerek talebinin belirsiz alacak davası mı, yoksa kısmi dava mı olduğunun belirtilmesi istenmelidir. Verilen bu süreden sonra, davacının talebini açıklamasına göre bir yol izlenmelidir. Eğer talep, davacı tarafından belirsiz alacak davası şeklinde açıklanmış olmakla birlikte, gerçekte belirsiz alacak davası şartlarını taşımiyorsa, o zaman yukarıdaki şekilde hareket edilmeli, hukuki yarar yokluğundan dava reddedilmelidir. Açıklamadan sonra talep belirsiz alacak davası şartlarını taşıyorsa, bu davanın sonuçlarına göre, talep kısmi davanın şartlarını taşıyorsa da kısmi davanın sonuçlarına göre dava yürütülerek karar verilmelidir...” (22. HD, 25.02.2014, 5518/3772: [www.corpus.com.tr](http://www.corpus.com.tr)).

<sup>50</sup> Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 246; Önen, E.: Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979, s. 148.

<sup>51</sup> Berkin, N.: Tatbikatçılara Medeni Usul Hukuku Rehberi, İstanbul 1981, s. 350.

takdirde, davacının açmış olduğu bir dava kabule şayan değildir ve hukuki yarar yokluğu nedeniyle esası incelenmeksizin reddedilmesi gerekir<sup>52</sup>. Çünkü dava şartları davanın açıldığı<sup>53</sup> ana göre belirlenir<sup>54</sup>. Hukuki yarar da kanunda dava şartı olarak düzenlendiğine göre, bunun varlığı davanın başında öncelikle incelenecektir<sup>55</sup>. Bir başka deyişle, dava şartı teşkil eden hukuki yarar davanın açıldığı anda var olan ve korunmaya değer bir yarar olmalıdır. Eğer açılan bir davada hukuki yarar yoksa (ve sonradan tamamlanması da mümkün değilse) bu dava esasa girmeden usulden reddedilecektir<sup>56</sup>. Davacının dava açmakta hukuki yararının bulunmasından maksat, davacının subjektif hakkına hukuki korunma sağlanması hususunda mahkemeye başvurmasında hali hazırda hukuken korunmaya değer bir yararının bulunmasıdır. Diğer bir deyişle davacı hakkına kavuşmak için, hali hazırda mahkeme kararına muhtaç bir konumda değilse onun hukuki yararının bulunduğundan söz edilemez<sup>57</sup>.

<sup>52</sup> **Kuru**, Usul-II, s. 1391; **Kuru**, B.: Dava Şartları (Makaleler, İstanbul 2006, s. 147-188), s. 178; **Postacıoğlu**, İ. E.: Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, s. 187; **Taşpınar Ayvaz**, s. 277; **Hanağası**, s. 323.

<sup>53</sup> Nitekim HMK m. 115/3 hükmünde “başlangıçtaki” dava şartı eksikliğinin giderilmesinden söz edilmiştir. Bu dahi dava şartlarının davanın açıldığı ana göre belirleneceğinin bir başka kanıtıdır (**Taşpınar Ayvaz**, s. 277).

<sup>54</sup> **Kuru**, Dava Şartları, s. 144; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 262; **Önen**, s. 148; **Alangoya**, Y./**Yıldırım**, K./**Deren- Yıldırım**, N.: Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009, s. 197. Ancak HMK m. 115/3 hükmüne göre, dava şartı noksanlığı, mahkemece davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş; taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez. Belirsiz alacak davasının koşulları oluşmadığı halde açılması durumunda bir dava şartı teşkil eden hukuki yararın ancak bu hüküm çerçevesinde başlangıçta noksan olması göz ardı edilebilir. Yoksa HMK m. 115/2 hükmünün burada uygulanarak hukuki yarar bakımından dava şartı noksanlığının giderilmesi söz konusu olamaz (**Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454).

<sup>55</sup> **Hanağası**, s. 321 vd.; **Önen**, s. 151. Davanın başında, öncelikle ifadesinden anlaşılması gereken ise, mahkemenin, dava şartlarının var olup olmadığını dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ve esas hakkında incelemeye girişmeden önce araştırması gerektirir. Diğer bir anlatımla dava şartları, maddi hukuka ilişkin haklılık sebeplerinden önce incelenmelidir. Bu konuda ayrıntı için bkz. **Hanağası**, s. 295 vd.

<sup>56</sup> **Önen**, s. 151.

<sup>57</sup> Nitekim HMK m. 114/1-h hükmünün gerekçesinde bu duruma açıkça işaret edilmiştir. Gerekçe göre “Maddenin birinci fıkrasının (h) bendinde ise davacının dava açmakta

Her dava davacının ihtiyacı olan ve yargılama sonunda verilecek esasa ilişkin bir kararla karşılanacak bir hukuki himayenin elde edilmesi için açılır<sup>58</sup>. Davayı kabule şayan kılacak menfaat, davacının bir hükme duyduğu ihtiyaç ile özdeşleşmektedir. Ancak, hukuki himaye ihtiyacını karşılayacak hükmün, davacı için “iyi, uygun, avantajlı ve yararlı” olması gerekir. Bir başka deyişle, dava açmakta menfaatin varlığı, “talep edilen kararın yararlı bir etkisi” olup olmadığı ile ilgilidir<sup>59</sup>. Söz konusu bu yararlı etkinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi ise, kaçınılmaz olarak davacının talep sonucunun incelenmesini gerektirecektir. Çünkü talep sonucu, mahkemenin davayı kabul etmesi halinde kararında neyi hüküm altına alacağı hususunun açıkça beyan edilmesi keyfiyettir<sup>60</sup>. Bu çerçevede davacının, davasının başarılı olması halinde elde edeceği hükmün yararlı bir etkisinin bulunmasının anlamı, talep sonucunun kabul edilmesi halinde davacının yarar elde edecek olmasıdır. Ancak bu durumda, davacının dava açmakta bir menfaatinin bulunduğu kabul edilebilecektir<sup>61</sup>.

Davacının mahkemeye başvurmakta korunmaya değer hukuki bir yararı olabilir. Bir başka deyişle, aslında belirli olan alacağına kavuşmak için mahkeme kararına muhtaç olabilir<sup>62</sup>. Örneğin alacağının ödenmediği iddiasıyla

---

hukukî yararının bulunmasının bir dava şartı olduğu hususu açıkça vurgulanmıştır. Burada sözü edilen hukukî yarardan maksat, davacının subjektif hakkına hukukî korunma sağlanması hususunda mahkemeye başvurmasında hâli hazırda hukuken korunmaya değer bir yararının bulunmasıdır. Bir başka ifadeyle, davacı hakkına kavuşmak için, hâli hazırda mahkeme kararına muhtaç bir konumda değilse onun hukukî yararının bulunduğundan söz etmek mümkün değildir. Bu şekilde anlam ve içerik yüklenen hukukî yarar kavramına grup davası bağlamında yeni bir açılımın getirilmesi de sağlanmış; hâli hazırda kollektif hukukî himaye ihtiyacı içerisinde bulunma da, bu kapsamda mütalaa edilmiştir...”.

<sup>58</sup> **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 193.

<sup>59</sup> **Hanağası**, s. 127-128.

<sup>60</sup> **Üstündağ**, S.: Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 7. Baskı, İstanbul 2000, s. 466; **Bilge**, N./**Önen**, E.: Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978, s. 440.

<sup>61</sup> **Hanağası**, s. 128.

<sup>62</sup> Her dava aslında mahkemeye yöneltilmiş bir iddiayı bünyesinde barındırmaktadır. Zira davanın açılması esnasında davacının varlığını iddia ettiği hak bakımından gerçekten haklı olup olmadığı bilinemez. Bu konu ancak mahkemenin davanın esasına ilişkin olarak vereceği kararla aydınlanacaktır. Bu nedenle çağdaş hukuk düzenlerinde dava

davacının mahkemeye başvurarak dava açmakta hukuki yararı olmadığı söylenemez. Ancak ihlal edildiği ileri sürülen her hak iddiasının dava açılmak suretiyle sadece mahkemeye taşınmış olması, bizi açılan her davada menfaatin de mevcut olduğu şeklinde bir ön kabule ve her durumda davanın esastan görülmesi sonucuna götürmeyecektir<sup>63</sup>. Önemli olan davacının dilekçesiyle açmış olduğu davasında hukuki yararının bulunmasıdır. Burada, açılan bir davada gerçekten mevcut olmayan hukuki yarar eksikliğinin, talebin başka bir davaya dönüştürülerek devamına olanak sağlanması ve esastan görülmesi yoluyla giderilmesinin mümkün olmaması gerekir. Derdest bir dava bakımından başlangıçta gerçekten mevcut olmayan bir hukuki yararın sonradan tamamlanması amacıyla mahkemece davacıya süre verilmesi söz konusu olamaz<sup>64</sup>.

Bu bağlamda incelemekte olduğumuz sorun, davacının aslında belirli olan ya da kendisi tarafından belirlenmesi mümkün olan bir alacağını, belirsiz alacak davası şeklinde mahkemeye getirmesinde hukuki yararın olup olmadığıdır<sup>65</sup>. HMK m. 114/1-ğ hükmünde “dava açmakta hukuki yararın

---

açmak suretiyle mahkemelere özgürce başvuru hakkı herkese tanınmış ve bu hak anayasal bir hak (Anys. m. 36) olarak da güvence altına alınmıştır. Bir başka deyişle herkes davasının haklılığı ve hatta kabule şayanlığını önemsemeden ve hiçbir şart öngörülmeden, herhangi bir taleple mahkemeye başvurarak dava açabilir. Buna rağmen menfaat kavramı ile dava hakkı arasında hiçbir ilişki olmadığı söylenemez. Çünkü menfaat kavramı, dava yetkisi kavramı aracılığıyla bu hak bakımından “davanın ölçüsü” olarak ortaya çıkar. Esasa ilişkin bir karar elde etmek, ancak dava yetkisini haiz bir davacı için mümkündür. Menfaat dava yetkisinin varlık şartlarından biridir. Bu çerçevede, dava açmakta menfaati olmayan bir davacı, dava hakkı mevcut olduğundan serbestçe mahkemeye başvurup dava açabilir. Fakat açılmış olan bu dava, davanın konusuna ilişkin olarak dava yetkisi bulunmadığından esaslı incelenmeksizin usulden reddedilir. Bkz. **Hanağası**, s. 57-58.

<sup>63</sup> Bu bağlamda hukuki ve meşru menfaat kavramı hakkında geniş bilgi için bkz. **Hanağası**, s. 136 vd.

<sup>64</sup> **Simil**, s. 234.

<sup>65</sup> Davacının belirsiz alacak davasına konu olamayacak (yani tam eda davası şeklinde açabileceği) talepleri ile belirsiz alacak davasına konu olabilecek taleplerini, aynı dava dilekçesi ile dava yığılması (m. 110) şeklinde açmasına bir engel yoktur. Bu bağlamda örneğin davacı aynı dilekçede kıdem ve ihbar tazminatı, ücret alacağı taleplerini tam eda davası, iş kazası ve meslek hastalığından doğan tazminat taleplerini ise belirsiz alacak davası şeklinde aynı dava dilekçesinde dava yığılması şeklinde açılabilir (**Kiraz**,

bulunması” ifadesinde yer alan “*dava açmakta*” ibaresine dayanılarak sadece belli bir talebin mahkemeye getirilmesi, uyuşmazlığın bir şekilde mahkemeye taşınması tek başına hukuki yararın da mevcut olduğu anlamına gelemez. Davacının aslında belirli olan bir alacağını kendi nitelendirmesine göre belirsiz alacak davası şeklinde açması, talep sonucunun da bu şekilde belirlenmesi, az önce yapılan açıklamalar çerçevesinde, bu konuda gerçekten haklı olsa bile, hukuki yararının bulunduğunu göstermez<sup>66</sup>. Belirli bir alacak ancak tam eda davası şeklinde mahkemeye getirilirse dava açılmasında hukuki yarar olduğu kabul edilebilir<sup>67</sup>. Mahkeme, kanunun öngördüğü koşulları taşımadığı ve kendisinin de bu koşulların davacı tarafından tamamlanmasını temin ederek yargılamaya devam etmek yetkisi olmadığı halde, yargılama yaparak talebi esastan karara bağlayamaz. Bir başka deyişle mahkeme, kendisine kanunun öngördüğü şekilde yöneltilmeyen bir hukuki koruma talebinin gereğini, her halükarda uyuşmazlığın esası hakkında hüküm verecek şekilde yerine getirmek yükümlüğü altında olamaz. Aksine mahkeme, böyle bir durumda uyuşmazlık hakkında esasa ilişkin bir karar

---

Belirsiz Alacak Davası, s. 19). Dava yığılmasının söz konusu olduğu hallerde, dava yığılmasını teşkil eden birden fazla talepten her birinin (koşullarını taşımak şartıyla) belirsiz alacak davası şeklinde açılmasına da bir engel yoktur. Nitekim Yargıtay bir kararında bu duruma işaret etmiştir. “...6100 s. Kanunun 110. maddesinde düzenlenen, davacının aynı davalıya karşı birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini aynı dava dilekçesinde ileri sürmesi olarak tanımlanan davaların yığılması (objektif dava birleşmesi) halinde, talep sayısı kadar dava bulunduğu kabul edildiğinden ve aynı Kanunun 297/2 nci maddesi uyarınca da her bir talep bakımından ayrı ayrı hüküm verilmesi gerektiğinden, bu durumda da dava dilekçesinde ileri sürülen taleplerin belirsiz alacak olup olmadığının her bir talep bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekecektir...” (22. HD, 25.2.2014, 5518/3772: [www.corpus.com.tr](http://www.corpus.com.tr)).

<sup>66</sup> Kaldı ki, belirli bir alacak için açılan dava, salt davacının dilekçesinde onu belirsiz alacak davası olarak nitelendirmesi ile belirsiz alacak davası haline gelemez. Önemli olan belirsiz alacak davasının kanunda öngörülen koşullarının gerçekleşmiş olmasıdır. Ayrıca, gerçekten belirsiz alacak davası şeklinde açılması mümkün olan bir davanın, tam eda davası şeklinde açılmasına da bir engel yoktur. Davacının davayı bu gibi hallerde tam eda davası şeklinde açması halinde, mahkeme de bu davayı belirsiz alacak davası olarak nitelendiremez. Belirsiz alacak davası yerine açılacak davalar hakkında bkz. **Pekcanitez**, s. 67 vd.; **Simil**, s. 116 vd.

<sup>67</sup> Zira belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılmayacağı gibi kısmi dava da (m. 109/1) açılmaz.

vermeden davayı usulden reddetme yetkisine sahiptir. Bilhassa tamamlanması mümkün olmayan dava şartı noksanlıklarında durum böyledir. Bu bağlamda önemli olan davacının tam eda davası açmasında hukuki yararının bulunması değil, belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açmasında hukuki yararının bulunmamasıdır. Tam eda davası açılmasında hukuki yarar olsa bile, dava bu şekilde açılmamışsa, mahkeme davacıya talebini ve davasını tam eda davasına dönüştürmesi için süre veremez. Tam eda davası şeklinde açılması gerekirken belirsiz alacak davası şeklinde açılan (ve aslında hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddedilmesi gereken) bir davadaki hukuki yarar noksanlığı, hâkim tarafından davacıya süre verilerek, davanın tam eda davasına dönüştürülmesine olanak sağlanması suretiyle tamamlanamaz. Çünkü davacı tam eda davası açmamış, davasını belirsiz alacak davası şeklinde açmıştır. Belirli bir alacak için bu şekilde dava açılmasında ise hukuki yarar yoktur. İşte açılması caiz olmayan bu şekildeki bir belirsiz alacak davasındaki hukuki yarar noksanlığının, davanın tam eda davasına dönüştürülmesi suretiyle giderilmesi olanaklı değildir.

Belirsiz alacak davası olarak açılan bir davada, dava açmakta hukuki yararın bulunduğundan söz edilebilmesi için, HMK m. 107/1 hükmünde öngörülen koşulların gerçekleşmiş olması gerekir. Çünkü kanun ancak, m.107/1 hükmünde öngörülen koşulları taşıyan bir talebin belirsiz alacak davası şeklinde dava konusu yapılmasına cevaz vermiştir<sup>68</sup>. Hükmün konu-

---

<sup>68</sup> **Hanağası**'na göre, dava şartı olan menfaat kavramı ile hukuken korunan menfaat olarak anlaşılan ve bu nedenle de davanın esasına ilişkin bulunan hukuki menfaat kavramı birbirinden farklı iki kavramdır. Davacının dava açmaktaki menfaati, haklı olması ihtimalinde talebinin, onun mevcut hukuki durumunu değiştirmeye, iyileştirmeye elverişli olması halinde vardır. Ancak hukuken korunan bir menfaat ihlal edilmediği halde açılan bir dava onun hukuki durumunun iyileştirmeye elverişli görünüyorsa kabule şayan olacak, ancak böyle bir dava esastan reddedilecektir. Çünkü bu davada, davanın haklılık şartı olan hakkın varlığı eksik olacaktır (**Hanağası**, s. 152). Öte yandan, davanın kabule şayanlığının değerlendirilmesi ve dolayısıyla, menfaate ilişkin her türlü inceleme, hâkim önüne taşınan talebin esasına ilişkin incelemeye bağımsız olarak yapılmalıdır. Hâkim dava şartlarının varlığını incelerken sadece bir kabule şayanlık sorununu incelemelidir (**Hanağası**, s. 153). Yine **Hanağası**'na göre, hukuki menfaatin varlığı, davacının dava sonucunda elde edeceği faydanın, talep ettiği hukuki himayenin dayanağını teşkil eden iddiaya bağlanmasını gerektirir. Davacının talebinin kabulü ihtimalinde elde edeceği fayda ile talebini dayandırdığı ve pozitif hukukun sonuç bağladığı iddia arasında uygun

luş amacı da bunu gerektirir. Aksi takdirde, belirsiz alacak davası açılmasının koşullarının<sup>69</sup> kanunda özel olarak düzenlenmesinin hiçbir anlamı kalmayacaktır. Her ne kadar eda davalarında hukuki yararın varlığı asıl, yani davacı dava açmakta hukuki yararı bulunduğunu ispat etmek zorunda değil ise de<sup>70</sup>, hukuki nitelik olarak bir eda davası olan<sup>71</sup> belirsiz alacak davası buna bir istisna teşkil etmektedir. Yani ancak m. 107/1 hükmündeki koşulları taşıyan bir eda davası belirsiz alacak davası olarak nitelendirilebilir ve ancak bu takdirde hukuki yararın var olduğu kabul edilebilir. Bu bağlamda, davacının dava açarken alacağının tutarını belirlemesi imkânsız ya da bu belirlemeyi yapması kendisinden beklenemeyecek ise, eda davası şeklinde belirsiz alacak davası açmasında hukuki yararının mevcut olduğu kabul edilebilir; aksi takdirde bu şekilde bir davayı açmasında hukuki yararın bulunduğundan söz edilemez<sup>72</sup>.

bir sebep sonuç ilişkisi olmalıdır. Davacının açtığı davayla elde edeceği faydanın nedeni, talebini dayandırdığı iddia değilse, davada hukuki menfaat eksik demektir (**Hanağası**, s. 154). Bu bağlamda belirli bir alacak için açılan belirsiz alacak davasında da elde edilecek fayda ile ileri sürülen iddia arasında uygun bir sebep sonuç ilişkisi bulunduğu söylenemeyecektir. Dolayısıyla, belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılan hallerde, davacının bir hakkı gerçekten ihlal edilmiş olsa bile, hâkim dava şartı olan hukuki yararı öncelikle sadece kabule şayanlık bakımından incelemeli ve bu davanın koşulları oluşmadan açıldığını tespit ederse, davayı esasını incelemeyen usulden reddetmelidir.

<sup>69</sup> Bundan maksat belirsiz alacak davası açılabilmesinin şartlarıdır (m. 107/1). Bu ifade belirsiz alacak davası için özel dava şartının öngörülmüş olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Zira kanımızca da, belirsiz alacak davası için özel dava şartı ihdas etmeye ihtiyaç yoktur. Her davada aranan ve genel dava şartı teşkil eden hukuki yararın bulunması sorunun çözümü için yeterlidir (**Simil**, s. 236).

<sup>70</sup> **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 250. Doktrinde belirtilen (**Çil/Kar**, s. 39) “Davacı bu tür dava açtığında hukuki yararının varlığını bildirmek ve kanıtlamak zorundadır” şeklindeki görüşe katılmak olanaklı değildir.

<sup>71</sup> **Loosli**, s. 9-10; **Pekcanitez**, s. 31; **Simil**, s. 94 vd.; **Yılmaz**, s. 735; **Ercan**, s. 127; **Özbay**, s. 147. “...Belirsiz alacak davası öncelikle bir eda davasıdır. Eda davasından farkı ise talep sonucunda istenilen alacağın dava açıldığı anda tam olarak belirlenemesidir...” (9. HD, 24.10.2011, 47206/39092: **Çil/Kar**, s. 203-206).

<sup>72</sup> Nitekim HMK m. 107 hükmünün Adalet Komisyonu Gereğesinde de bu duruma işaret edilmiştir. Gereğe göre “Belirsiz alacak ve tespit davalarına ilişkin hükümlerin mukayeseli hukukta da yer aldığı dikkate alınarak, davanın açıldığı tarihte alacağın



Öte yandan belirsiz alacak davası hukuki nitelik olarak mahkemeden istenilen hukuki himayeye göre bir eda davası<sup>73,74</sup> ise de, belirli bir alacak için açılan eda davasından özellikle davanın yürütülmesi ve karara bağlanması açısından önemli farklılıkları bulunmaktadır<sup>75</sup>. Öncelikle, belirsiz alacak davasında, eda davasından farklı olarak, dava dilekçesinde tespit edilebildiği ölçüde geçici bir talep sonucunun belirtilmesi yeterlidir. Yargılama esnasında alacağın tutarının tam ve kesin olarak belirlendiği anda davacı, davayı genişletme yasağına tabi olmaksızın talebini artırabilecektir (m. 107/2) Oysa belirli bir alacak için açılan eda davasında, alacağın tutarının tam olarak belirtilmesi gerekir. Aksi takdirde davacı davayı genişletme yasağı ile karşılaşacak, ancak diğer tarafın açık rızası ya da ıslah yoluna başvurarak talebini artırabilecektir. *Dolayısıyla kanun, belirli bir alacak için açılan eda davasında değil, ancak belirsiz bir alacak için açılan eda davasında, geçici bir talep sonucu belirtilmesine ve davayı genişletme yasağı ile karşılaşıl-*

---

miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklene-meyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklının, hukukî ilişki ile asgarî bir miktar ya da değer belirterek belirsiz alacak davası açabilmesi kabul edilmiştir. Alacaklının bu tür bir dava açması için, dava açacağı miktar ya da değeri tam ve kesin olarak gerçekten belirlemesi mümkün olmamalı ya da bu objektif olarak imkânsız olmalıdır. **Açılacak davanın miktarı biliniyor yahut tespit edilebiliyorsa, böyle bir dava açılmaz. Çünkü, her davada arandığı gibi, burada da hukukî yarar aranacaktır, böyle bir durumda hukukî yararın bulunduğu söz edilemez.** Özellikle, kısmî davaya ilişkin yeni hükümler de dikkate alınıp birlikte değerlendirildiğinde, baştan tespiti mümkün olan hâllerde bu yola başvurulması kabul edilemez. Belirsiz alacak davası veya tespit davası açılması hâlinde, alacaklı, tüm miktarı belirtmese dahi, davanın başında hukukî ilişkiyi somut olarak belirtmek ve tespit edebildiği ölçüde de asgarî miktarı göstermek durumundadır...”

<sup>73</sup> **Simil**, s. 94 vd.; **Pekcanitez**, s. 31; **Karahacıoğlu/Parlar**, s. 432.

<sup>74</sup> Gerek kısmi dava gerekse belirsiz alacak davası mahkemeden istenilen hukuki himayeye göre eda davasıdır. Ancak doktrinde belirsiz alacak davasının kısmi davanın bir türü olduğu şeklindeki nitelendirmeye (**Kuru, B./Budak, A. C.**: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler, (Bankacılar Dergisi, 2011/78, s. 77-112, s. 12) biz de katılmamaktayız. Ayrıca bkz. **Simil**, s. 96; **Ercan**, s. 127. Zira kısmi davada davacının iradesi alacağının yalnız bir kısmını dava etmeye yöneliktir. Oysa belirsiz alacak davasında davacının iradesi alacağının tamamını dava etmek yönündedir.

<sup>75</sup> Belirsiz alacak davası, tam eda davasından farklı olarak alacağın tutarı davanın açıldığı anda tam olarak belirlenemediği için özel olarak düzenlenmiştir (**Simil**, s. 95).

*madan talebin artırılmasına izin vermiştir.* Belirli bir alacak için dava dilekçesinde (belirsiz alacak davasında olduğu gibi) geçici bir talep sonucu belirtilerek tam eda davası ve kısmi dava açılmasına kanun müsaade etmemiştir. Bu şekilde dava açılmasında hukuki yarar görmemiştir<sup>76</sup>. Öyle olsaydı, bütün eda davalarında sadece geçici bir talep sonucu belirtilerek dava açılmasının mümkün olması gerekirdi. Mahkemenin talebini tam eda davasına çevirmesi, diğer bir deyişle talebini artırması için davacıya m.115/2 hükmüne göre süre vermesi, taleple bağlılık ilkesine de (m. 26/1) açık bir aykırılık oluşturmaktadır<sup>77</sup>.

Yukarıda da belirtildiği üzere, dava açılmasında hukuki yararın bulunması dava şartı teşkil etmektedir. Bir davanın belirsiz alacak davası şeklinde açılabilmesi için de dava şartı teşkil eden hukuki yararın bulunması gerekir<sup>78</sup>. Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılmasında ise hukuki yarar yoktur<sup>79</sup>. Çünkü kanun belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yararı, onun koşullarının gerçekleşmiş olmasında görmüştür. Dolayısıyla ancak bu koşulların gerçekleşmesi halinde davacının tam eda davasında sahip olmadığı bazı avantajlardan<sup>80</sup> yararlanabilmesi mümkün olacaktır. Kanun koyucu alacağın miktarını ya da tutarını dava açarken belirlemenin imkânsız olduğu hallerde, talebin mutlaka belirlenerek dava açılması halinde

<sup>76</sup> Öyle ki kanun koyucu miktarı tartışmalı olmayan belirli bir alacak için kısmi dava açılmasında dahi hukuki yarar görmemiştir. Bu nedenle kanun koyucu tam eda davası şeklinde açılması gereken bir davanın kısmi dava şeklinde açılmasına cevaz vermemiştir (m.109/2).

<sup>77</sup> **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454.

<sup>78</sup> **Yılmaz**, s. 742.

<sup>79</sup> **Yılmaz**, s. 735; **Karahacıoğlu/Parlar**, s. 432. Ancak davacı belirlenebilen alacağı için belirsiz alacak davası açmış, fakat yargılama esnasında bu durum fark edilmeksizin davacı karşı tarafın açık rızasıyla veya ıslah yoluyla talep sonucunu değiştirmiş (yani alacağının tamamını talep edip davasını tam eda davasına dönüştürmüş ise), artık mahkeme bundan sonra HMK m. 115/3 hükmü karşısında hukuki yarar yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar vermemelidir (**Pekcanitez**, HMK Değerlendirmesi, s. 79-80; **Simil**, s. 236).

<sup>80</sup> Geçici talep sonucunu belirtmenin yeterli olması, sadece bu miktar üzerinden dava açılırken harç ödenmesi, davayı genişletme yasağına tabi olmadan alacağın tutarının arttırılabilmesi nedeniyle karşı tarafın rızasına ve ıslaha başvurmaya gerek olmaması, alacağın tamamı için zamanaşımı kesilmesi, alacağın tamamı için faiz işleme gibi.

davacı aleyhine ortaya çıkabilecek bazı olumsuz durumları önlemek, hak arama özgürlüğü ve etkin hukuki koruma kavramlarıyla bağdaşmayan bazı durumları ortadan kaldırmak amacıyla bu dava türünü hukukumuzda dâhil etmiştir<sup>81</sup>. Dolayısıyla, burada söz konusu olan hukuki yarar noksanlığı, HMK m. 115/2 hükmüne göre davacıya süre verilerek giderilebilecek bir noksanlık değildir. Çünkü alacak belirli veya belirlenebilen bir alacaktır. Mahkemenin süre vermesi halinde alacak belirsiz hale gelecek de değildir. Alacak zaten nitelik olarak dava açılmasından önce de belirli bir alacaktır. Mahkemenin hukuki yarar eksikliğini gidermek adına davacıya alacağını tam eda davasına dönüştürmesi, diğer bir deyişle talebini tam olarak belirlemesi için süre vermesi söz konusu olamaz. Önemli olan belirsiz alacak davası şeklinde açılmayacak bir davanın açılmış olmasıdır. Kanun bu şekilde bir talebin belirsiz alacak davası olarak nitelendirilip mahkemeye getirilmesine (dava konusu yapılmasına) cevaz vermemiştir. Talep bu

---

<sup>81</sup> Nitekim HMK m. 107 hükmünün Adalet Komisyonu Gereğesinde de bu duruma işaret edilmiştir. Söz konusu gerekçeye göre “Hak arama durumunda olan kişi, talepte bulunacağı hukukî ilişkiyi, muhatabını ve bu ilişkiden dolayı talep edeceği miktarı asgarî olarak bilmesine ve tespit edebilmesine rağmen, alacağının tamamını tam olarak tespit edemeyebilir. Özellikle, zararın baştan belirlenemediği, ancak bir incelemeden sonra tam olarak tespiti mümkün olan tazminat taleplerinde böyle bir durumla karşılaşılabilmesi söz konusudur. Hukuk sistemimiz içinde, böyle bir durumla karşılaşan kişinin hak araması bakımından birçok güçlük söz konusudur. Öncelikle kendisinden aslında tam olarak bilmediği bir alacak için dava açması istenmekte, ayrıca, daha sonra kendi talebinden daha fazla bir miktar alacağının olduğu ortaya çıktığında da bunu davayı genişletme yasağı çerçevesinde ileri sürmesi mümkün olabilmekteydi. Böyle bir durumda, gerçekten bilinmeyen bir alacak için dava açmaya zorlamak gibi, hak aramanın özülüyle izah edilemeyecek bir yol ve aslında tarafın kendi ihmali ya da kusuru olmadığı hâlde bir yasakla karşılaşması gibi de bir engel söz konusuydu. Oysa, hak arama özgürlüğü, böyle bir sınırlamayı ve gerçek dışı davranmaya zorlamayı değil, gerçekten hakkı ihlâl edilen veya ihlâl tehlikesi altında olan kişiyi, mümkün olduğunca geniş şekilde korumayı amaçlamalıdır. Son dönemde, gerek mukayeseli hukukta gerekse Türk hukukunda artık salt hukukî korumanın ötesine geçilerek “etkin hukukî koruma”nın gündeme gelmiş olması da bunu gerektirir. Kaldı ki, miktar ya da değeri belirsiz bir alacak için dava açılması gerektiğinde birtakım sınırlamalar getirmek, dava içinde yeni taleplere veya o davanın dışında yeni davalara yol açarak, usûl ekonomisine aykırı bir durum da meydana getirecektir. Ayrıca, miktarı veya değeri bilinmeyen bir alacak için klasik kısmî davanın da tam bir çözüm üretmediği gerçektir...”

şekilde dava konusu yapılsa bile, davacıya süre verilerek hukuki yarar eksikliğini giderme yetkisini Kanun mahkemeye tanımamıştır. Aksine davranış, yukarıda da belirtildiği üzere hâkimin davacıya davayla ilgili olarak yol göstermesi anlamına gelir ve hâkimin reddi sebebi teşkil eder (m. 36/1-a).

Aslında koşulları oluşmadığı halde belirsiz alacak davası açılması halinde, davacı dava açarken sadece dilekçesinde belirttiği tutar üzerinden harç<sup>82</sup> ödeyecektir. Ayrıca, talebini davayı genişletme yasağı ile karşılaşmadan ve dolayısıyla karşı tarafın rızasına ya da ıslah yoluna başvurmaksızın arttırabilecektir. Sadece dava konusu yaptığı alacak tutarı için değil alacağın tamamı için dava açıldığı anda zamanaşımı kesilecektir<sup>83</sup>. Yine alacağın tamamı için davanın açıldığı andan itibaren faize hükmedilecektir<sup>84</sup>. Eğer belirsiz alacak davası açılmasının koşulları oluşmamışsa, davacı sadece bu davanın açılması koşullarının gerçekleşmesi halinde sahip olacağı hak ve avantajlara, koşullarını taşımadan belirsiz alacak davası açtığı takdirde de sahip olacaktır. Bu ise kanun koyucunun amacına aykırı olacaktır. Zira kanun koyucu ancak alacağın tutarının davanın açıldığı anda belirlenmesinin

<sup>82</sup> Ayrıntı için bkz. **Simil**, s. 327 vd.

<sup>83</sup> Belirsiz alacak davasında alacağın tamamı için zamanaşımın kesilip kesilmeyeceği hususunda da doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, zamanaşımı kesilmesi davanın açılmasına bağlanan bir maddi hukuk kuralıdır. Hem eski hem de yeni Borçlar Kanunu zamanaşımını kesen halleri ve sebepleri belirlemiştir. Henüz dava konusu edilmeyen veya takip konusu yapılmayan talepler zamanaşımı kesmez. Buna ilişkin kanunlarda bir düzenleme ne kabul edilen yeni HMK hükümlerinde, ne Alman hukukunda ne de İsviçre hukukunda mevcuttur. Yorum yoluyla böyle bir maddi hukuk kuralı değiştirilemez (**Kılıçoğlu A. M.**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Bası, Ankara 2012, s. 866). Buna karşılık doktrinde hâkim olan ve bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise, belirsiz alacak davasında alacağın tamamı bakımından davanın açılmasıyla birlikte zamanaşımı kesilir. Çünkü belirsiz alacak davasında, kısmi davada olduğu gibi alacağın bir kısmı değil tamamı dava edilmektedir. Sadece alacaklı davanın açıldığı esnada belirleyebildiği kadarıyla alacak tutarını geçici talep sonucu olarak dava dilekçesinde belirtmektedir. **Loosli**, s. 163 vd.; **Gottwald**, s. 21; **Pekcanitez**, s. 58 vd.; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 443; **Simil**, s. 347 vd.; **Umar**, B.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 319-320; **Kuru/Budak**, s. 85; **Yılmaz**, s.757, 762; **Ercan**, s. 157-158; **Özbay**, s. 147; **Kiraz**, s. 23; **Kiraz**, Belirsiz Alacak Davası, s. 17; **Tutumlu**, M. A.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yeni ve Değişik Hükümlerinin Yorumu, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 116; **Akil**, s. 281; **Çil/Kar**, s. 29.

<sup>84</sup> **Simil**, s. 346-347; **Pekcanitez**, s. 72-73.

imkânsız olduğu ya da davacıdan beklenemeyecek olduğu hallerde belirsiz alacak davası açılmasına izin vermiştir ve ancak bu şartlar altında davacının bu davayı açmakta hukuki yararı olduğunu kabul ederek bazı avantajlardan davacının yararlanmasına cevaz vermiştir. Aksi takdirde, kanunun dahi davacıya tanımadığı hak ve avantajları mahkeme davacıya tanımış olacaktır ki, bu kabul edilemez.

Bu nedenle, kanaatimizde de, belirsiz alacak davasının koşulları oluşmadan açılan bir davanın, mahkemece kendiliğinden tam eda davası olarak kabul edilmesi ve bu şekilde yargılama yapılarak hüküm verilmesi de isabetli olmayacaktır<sup>85</sup>. Aksi takdirde, belirsiz alacak davasının koşullarının açıkça düzenlenmesinin bir anlamı kalmazdı. Kaldı ki, böyle bir davanın tam eda davası olarak kabul edilmesi ve sonuçta bu yönde hüküm kurulması davacının menfaatlerine de aykırı olabilecektir. Zira davacı, belirsiz alacak davası açma hakkı olduğunu düşünerek aslında belirli bir alacak için bu davayı açmış ise, ileride davayı genişletme yasağı ile karşılaşmadan talebini artırmaya inandırmıştır. Eğer yargılama esnasında ıslah yoluna başvuru hakkını başka bir sebeple kullanmış ise artık bu yolla da talebini arttırmayacaktır. Ayrıca davacının alacağı dava dilekçesinde belirttiği miktar üzerinden hüküm altına alındığı ve bu hüküm de kesinleştiği takdirde, alacağının gerçek miktarı için dava açtığı takdirde, bu kez kesin hüküm engeliyle karşılaşabilecektir. Oysa dava hukuki yarar yokluğu nedeniyle usulden reddedilecek olursa, davacının alacağını tam eda davası şeklinde yeniden açması mümkün olacaktır<sup>86</sup>. Bu nedenle, belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılan hallerde, mahkeme bu davaya kendiliğinden eda davası olarak devam edemeyeceği gibi davacıya süre vererek talebini eda davasına dönüştürmesini de isteyemez.

Belirsiz alacak davasının koşullarını taşımayan bir davanın usul ekonomisi ilkesi gereğince eda davası olarak kabul edilmesi ya da mahkemenin bu

---

<sup>85</sup> **Simil**, s. 236.

<sup>86</sup> Hukuki yarar yokluğu nedeniyle mahkemece verilecek usulden ret kararı, sadece hukuki yararın bulunmadığı noktasında kesin hüküm teşkil edecektir (**Kuru**, Dava Şartları, s. 187; **Berkin**, s. 351; **Hanağası**, s. 325). Bu nedenle, belirlenebilen bir alacak için açılan ve usulden reddedilen belirsiz alacak davasına konu yapılan talep daha sonra normal eda davasına konu yapıldığı takdirde, davalı maddi anlamda kesin hüküm itirazında bulunamayacaktır (**Simil**, s. 237).

amaçla davacıya süre vermesi de savunulamaz. Eğer koşullarını taşımadığı halde belirsiz alacak davası adı altında açılan bir davanın usulden reddi, usul ekonomisi ilkesine aykırı sayılacaksa, bu bizi koşulları oluşmadan açılan her davada aynı sonucu kabul etmeye götürecektir ki, bu sonuç kabul edilemez. HMK m. 30 hükmüne göre “Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür”. Koşulları oluşmadığı halde belirsiz alacak davası açılan hallerde, bu davanın mahkemece davacıya süre verilerek tam eda davasına dönüştürülmesi ve davaya devam edilmesi, ne yargılamanın makul süre içinde ve düzenli olarak yürütülmesi ne de gereksiz gider yapılmamasının sağlanması olarak değerlendirilebilir. Koşullarını taşımayan belirsiz alacak davasının usulden reddi yerine, mahkemece süre verilerek başka bir davaya dönüştürülmesi gereksiz yere yeni bir davanın açılmasının önlenmesine hizmet ettiği gerekçesiyle de usul ekonomisine uygun sayılamaz. Aksi takdirde koşullarını taşımayan her davanın usul ekonomisi ilkesi gereğince bir şekilde mahkemece koşulları tamamlanarak o davaya devam edilmesi soncuna yol açar ki, bu sonuç kabul edilemez. Bu bağlamda nasıl ki eda davası açılabilir hallerde tespit davası açılmasında hukuki yarar yoksa<sup>87</sup> ve mahkemece davaya eda davası olarak devam edilmesi mümkün değilse, koşullarını taşımayan bir belirsiz alacak davasının da tam eda davasına dönüştürülerek davaya devam edilmesinin mümkün olmaması gerekir. Usul ekonomisi ilkesi her ne kadar usul kurallarının yorumunda dikkate alınması gereken bir ilke ise de<sup>88</sup>, kanunun açık hükümlerinden kanuna aykırı bir sonuç çıkarmak için bir yorum aracı olarak kullanılamaz. Hâkim hukuk kurallarını yorumlamada ve uygulamada usul ekonomisi ilkesini ölçüt olarak alırken, çok dikkatli davranmalı, bu ilkeyi her fırsatta başvuru bir can simidi olarak görmemeli ve her işlemine gereksiz yere dayanak olarak da göstermemelidir<sup>89</sup>.

Usul ekonomisine aykırılık teşkil eden kural emredici nitelikte değilse ve hâkime takdir hakkı tanıyorsa, hâkim ancak bu takdirde takdir yetkisini

<sup>87</sup> **Kuru, B./Budak, A. C.:** Tespit Davaları, 2. Baskı, Ankara 2010, s. 127 vd.; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 261; **Hanağası**, s. 253 vd.

<sup>88</sup> **Rüzgaresen, C.:** Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi, Ankara 2013, s. 72; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 80.

<sup>89</sup> **Rüzgaresen**, s. 72.

kullanarak usul ekonomisine uygun bir yol izleyebilir. Buna karşılık uygulanacak kural emredici nitelikte ise, hâkim bu kural ile bağlı olup, usul ekonomisini gerekçe göstererek kuraldan sapamaz ve kuralın içeriğini boşaltamaz. Zira hâkim hukuk devleti ilkesinin gereği olarak bu normu uygulamak zorundadır. Aksi halde yargılama düzeninin bozulmasına sebebiyet vermiş olur. Bundan hareketle, usul ekonomisinin sınırlarının yargılama hukukunun emredici kuralları olduğu ifade edilmektedir<sup>90</sup>. Bu bağlamda belirsiz alacak davasının koşullarını belirleyen HMK m. 107/1 hükmünün emredici nitelikte olduğu söylenebilir. Bunun sonucu olarak, bu davanın koşullarını taşımayan bir dava açıldığı takdirde, hâkimin söz konusu davaya tam eda davası olarak devam edilmesini sağlamak için usul ekonomisi ilkesini de gerekçe göstererek davacıya süre verme hususunda bir takdir hakkı bulunduğundan söz edilemez.

## **2. Mahkemenin HMK m. 31 Hükmüne Göre Davacıya Süre Vermesi Gerektiği Görüşü ve Görüşün Değerlendirilmesi**

### **a. Görüş**

Bu görüşe göre<sup>91</sup>, koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasında, hâkim HMK m. 31 hükmünde düzenlenmiş olan davayı aydınlatma ödevi<sup>92</sup> çerçevesinde davacıya süre vererek talep sonucundaki eksikliği gidermelidir. Bu görüşe göre koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davası, hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddedilmemeli, hâkim davayı aydınlatma ödevi bağlamında davacıya dava dilekçesinde belirttiği talep sonucundaki eksikliği gidermesi için süre vermelidir. Bu görüşe göre, davanın türü dava dilekçesinde yanlış olarak nitelendirilmiş olsa bile hâkimin aydınlatma ödevi ile bu eksiklik giderilebilir. Talep konusunun miktarının taraflar arasında tartışmasız ya da açıkça belirli olup olmadığı, davaya cevap verilmesinden sonra belli olur. Bu bakımdan davanın belirsiz alacak davası ya da kısmi dava olarak görülmesinde hukuki yararın eksik olup olmadığı ön inceleme aşamasında değerlendirilmelidir. Davanın belirsiz alacak davası açmasında hukuki

<sup>90</sup> Rüzgaresen, s. 81.

<sup>91</sup> Çil/Kar, s. 51 vd.

<sup>92</sup> Bu konuda geniş bilgi için bkz. Karaaslan, V.: Medeni Usul Hukukunda Hakimin Davayı Aydınlatma Ödevi, Ankara 2013.

yararının olmadığı tespit edilirse, dava şartı eksikliği nedeniyle dava hemen reddedilmemeli, hukuki yarar eksikliğinin giderilmesi amacıyla davacıya süre verilmelidir. Bir başka deyişle, hukuki yarar noksanlığı giderilmesi mümkün olan dava şartları arasında yer aldığından, mahkemenin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde davacıya bir ya da iki hafta süre vererek buna olanak sağlaması gerekir<sup>93</sup>. Bu görüşe göre, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda noksanlığı halinde giderilmesi mümkün olan dava şartlarının hangileri olduğu açıkça belirtilmediğine göre, hukuki yararın noksanlığı giderilmesi mümkün olmayan dava şartlarından olduğu ileri sürülemez. Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılan hallerde, talebin tam eda davasına dönüştürülmesi için davacıya süre verilmesi, davanın değiştirilmesi yasağının kapsamına da girmez. Kaldı ki, bu şekilde açılan bir davaya tam eda davası olarak devam edilmesi, usul ekonomisine de uygun olacaktır<sup>94</sup>. İşçilik alacakları ile ilgili davaların belirsiz alacak davası veya kısmi dava şeklinde açılmayacağını ileri sürmek, adil sonuçlar doğurmayacağı gibi iş hukukuna hâkim olan ilkelerden, işçinin korunması ilkesiyle de bağdaşmayacaktır. Ayrıca işçilik alacaklarının belirsiz alacak davası şeklinde açılmasına olanak tanınması, özellikle ıslah ve ek dava gibi kurumları devreden çıkaracağı gibi adaletin daha hızlı olarak tecelli etmesine de fırsat sağlayacaktır. İşçilik alacaklarının hesabı ispatı gereken birçok unsura dayandığı için, hesabın unsurlarında oluşacak her hangi bir uyuşmazlık, belirsiz alacak davası açılmasını mümkün hale getirecektir<sup>95</sup>.

### ***b. Görüşün Değerlendirilmesi***

Bu görüş de yukarıdaki görüşlere paralellik göstermekle birlikte, gerekçe bakımından farklılık taşımaktadır. Zira yukarıda da belirtildiği üzere, bir görüşe göre HMK m. 119/2 hükmü, diğer bir görüşe göre HMK m. 115/2 hükmü uygulanarak dava dilekçesindeki eksiklik ve hukuki yarar noksanlığı giderilmeli, bu son görüşe göre ise HMK m. 31 hükmünde düzenlenen hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde talep sonucundaki eksiklik ve hukuki yarar noksanlığı giderilmelidir.

<sup>93</sup> Çil/Kar, s. 50-51.

<sup>94</sup> Çil/Kar, s. 52.

<sup>95</sup> Çil/Kar, s. 189-190.



Bu son görüş de doktrinde haklı olarak eleştirilmiştir. Doktrinde bu görüşe yönelik olarak ileri sürülen eleştirilere<sup>96</sup> biz de aynen katılmaktayız. Hâkimin davayı aydınlatma ödevi başlığını taşıyan HMK m. 31 hükmüne göre “Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir”. Konunun daha iyi değerlendirilebilmesi için hâkimin davayı aydınlatma ödevi hakkında burada kısa bir açıklama yapılmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

Hâkimin davayı aydınlatma ödevi, taraf irade özgürlüğüne bırakılmış ve taraflarca getirilme ilkesinin geçerli olduğu bir yargılamada, tarafların yargısal faaliyet iddialarının ve getirdiklerinin eksiklik barındırması ve belirsiz olması durumunda bunların giderilerek yargılamanın devamının sağlanması konusunda hâkimin taşıdığı yükümlülüğü ifade etmektedir<sup>97</sup>. Dolayısıyla bu kavram<sup>98</sup> hukuki bir hükmün uygulanmasına veya uygulanmamasına yönelik iddia edilmemiş veya getirilmemiş bir unsur veya defiyi değil, sadece yargılamanın kapsamına bir şekilde girmiş iddia ve delilleri içerir<sup>99</sup>. Öte yandan hâkimin kanuna bağlı olması ve yargılama faaliyetini bu çerçevede yerine getirme yükümlülüğü, hâkimin taraflar karşısında tarafsızlığına ilişkin bir emri de ihtiva eder. Bu tarafsızlık nedeniyle hâkim, yabancı olduğu uyuşmazlığa ilişkin olarak taraflara eşit uzaklıkta durarak hukuki koruma talepleri hakkında yargılama yapmalıdır. Bunun temini için, hâkimin pasif konumda olması zorunludur<sup>100</sup>.

Hâkimin davayı aydınlatma ödevi, taraflarca getirilen vakıalara ilişkin olabileceği gibi<sup>101</sup>, talep sonucuna da ilişkin olabilir. Bir başka deyişle

<sup>96</sup> Bkz. **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454; **Simil**, s. 236.

<sup>97</sup> **Meriç**, N.: *Hakimin Davayı Aydınlatma Yükümlülüğü* (Prof. Dr. Bilge Umar’a Armağan DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009, İzmir 2010, s. 377-424), s. 378.

<sup>98</sup> Hâkimin davayı aydınlatma ödevinin, açıklama, tamamlama ve bilgilendirme, işaret etme ve dönüştürme (değiştirme) gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. **Karaaslan**, s. 29 vd.; **Meriç**, s. 404 vd.

<sup>99</sup> **Meriç**, s. 378; **Karaaslan**, s. 30.

<sup>100</sup> **Meriç**, s. 383.

<sup>101</sup> Bu konuda bkz. **Meriç**, s. 396 vd.

davayı aydınlatma ödevi sadece vakıaları ve bunların ispatına yönelik olarak ileri sürülen delilleri değil, tarafların talep sonuçlarını da kapsar<sup>102</sup>. Davacının dava dilekçesinde belirtmiş olduğu talep sonucu bazen belirsizlik taşıyabilir. Böyle bir durumda hâkim, davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde, davacıya talebini açıklattırabilir. Belirsiz de olsa eğer dava dilekçesinde bir talep sonucu belirtilmiş ise, mahkemeye yönelik olarak bir hukuki korunma talebi mevcut olacağından, dava dilekçesinde bir eksiklik bulunduğundan söz edilemez. Ancak dava dilekçesinde belirtilmiş olan bir talebin belirsizlik taşıması halinde hâkim davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde bu belirsizliğin giderilmesini isteyebilir<sup>103</sup>. Bu bağlamda örneğin talep sonucu olarak eda davası mı yoksa tespit davası mı açtığı belli olmayan davacıya, hâkim neyi talep ettiğini bu ödev çerçevesinde sorabilir ya da tarafın mahkemeye sunduğu bir vakıa iki ayrı talep oluşturacak şekilde ifade edilmiş, fakat neyin istendiği tam olarak anlaşılmıyorsa, hâkim bu durumda da davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde ilgili tarafa soru sorarak talebi açıklığa kavuşturabilir<sup>104</sup>.

Hâkimin davayı aydınlatma ödevi taraf egemenliğine bırakılmış bir yargılamada doğal olarak tarafların iddialarıyla sınırlı olacaktır. HMK m.25 hükmünde, hâkimin tarafların söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamayacağı ve onları hatırlatabilecek hallerde dahi bulunamayacağı belirtilerek bu ödevin sınırları belirlenmiştir. Bu bağlamda tarafların iddia ve savunmaları içinde hiç yer almayan bir vakıanın hâkim tarafından yargılamaya sokulması, bu ödevin sınırları dışında kalır<sup>105</sup> ve bu durum hâkimin reddi sebebi teşkil eder (m. 36/1-a)<sup>106</sup>. Dolayısıyla hâkim ancak mevcut olan

<sup>102</sup> **Pekantez/Atalay/Özekes**, s. 312; **Meriç**, s. 391 vd.

<sup>103</sup> **Meriç**, s. 392.

<sup>104</sup> **Pekantez/Atalay/Özekes**, s. 374-375; **Alangoya**, Y.: Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delilerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, İstanbul 1979, s. 143.

<sup>105</sup> **Meriç**, s. 404; **Karaaslan**, s. 115 vd.

<sup>106</sup> Hatta hâkimin davayı aydınlatma ödevinin sınırlarını aşması halinde bir taraf bundan zarar görmüş ise bu durum hâkimin sorumluluğuna da sebebiyet verebilir. Ancak hâkimin yargılama faaliyetinden dolayı Devlete karşı açılacak sorumluluk davasının sebepleri tahdidi olarak düzenlenmiş olduğundan (HMK m. 46) ve söz konusu durum bu sebeplere dâhil edilemediğinden, davayı aydınlatma ödevinin ihlali görev esnasında işlenmiş bir haksız fiil gibi değerlendirilmeli ve haksız fiilin unsurlarının gerçekleşmesi halinde, bu sebeple sorumluluk davasının açılması mümkün olmalıdır (**Meriç**, s. 411).

vakıa ve taleplere ilişkin belirsizlik ve çelişkilerin giderilmesini sağlamaya çalışır, bu çerçevede dilekçelerde mevcut olan boşlukları, kapalı, belirsiz ve çelişkili durumları ortadan kaldırmaya çaba gösterir. Bir başka deyişle hâkim sadece taraflarca usulüne uygun bir şekilde ileri sürülen vakıaları tamamlayıcı ve açıklayıcı nitelikteki vakıaların getirilmesine işaret edebilir. Bunun dışında yeni vakıaların davaya dâhil edilmesi aydınlatma ödevinin amaçlarından değildir. Hâkimin bu bağlamda taraflara yaptıracağı açıklama, daha önceden mahkemeye sundukları dava malzemesinin nasıl anlaşılması gerektiği noktasında olmalıdır. Hâkimin davayı aydınlatma ödevini yerine getirirken yapacağı uyarılar dava değişikliğine yol açmamalıdır<sup>107</sup>. Ancak hâkim bunu yaparken davada mevcut olmayan vakıa ve talepleri ortaya çıkarmaya çalışamaz, kaldı ki esasen bunu yapması da yasaktır<sup>108</sup>. Özetle, taraflarca iddia edilmiş olan hususlardaki eksikliklerin tamamlanması, belirsizliklerin ve çelişkilerin açıklığa kavuşturulması, açık olmayan talep sonucunun belirgin hale getirilmesi, hukuki nitelendirmeler konusunda tarafların açıklamada bulunabilmeleri, ancak tarafların belirlediği kapsamda söz konusu olabilir. Hâkimin bu kapsamın dışına çıkması, eşit olanaklara sahip olan taraflar arasındaki dengenin bozulmasına da neden olacaktır<sup>109</sup>.

Hâkimin davayı aydınlatma ödevine ilişkin olarak yapılan bu kısa açıklama çerçevesinde, koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasında, hâkimin aydınlatma ödevinin işlerlik kazanıp kazanamayacağını irdelenmesi gerekir. Hemen belirtmek gerekir ki doktrinde isabetli olarak belirtildiği üzere, koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasında hâkim aydınlatma ödevi çerçevesinde, talebini belirlemesi, bunu arttırarak tam eda davasına dönüştürmesi için davacıya süre veremez<sup>110</sup>. Bir başka deyişle, koşulları oluşmadığı halde belirsiz alacak davası şeklinde açılan bir dava, hâkimin aydınlatma ödevi çerçevesinde davacıya süre verilerek tam eda davasına dönüştürülemez, bu yolla talep sonucundaki belirsizlik veya çelişkilerin ve aslında eksik olan hukuki yararın giderildiğinden söz edilemez<sup>111</sup>.

<sup>107</sup> **Karaaslan**, s. 30.

<sup>108</sup> **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 375.

<sup>109</sup> **Meriç**, s. 402.

<sup>110</sup> **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454; **Simil**, 236.

<sup>111</sup> Aksi görüş, **Çil/Kar**, s. 51 vd.

Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere, her ne kadar hâkimin davayı aydınlatma ödevi talep sonucuna ilişkin olabilir ise de, bu ödev ancak tarafların ileri sürdüğü vakıalarda ve talep sonuçlarında bir belirsizlik ya da çelişkinin bulunması halinde işlerlik kazanabilir. Oysa burada incelenen sorunda ileri sürülen talep sonucunda hâkimin davayı aydınlatma ödevine başvurulmasını gerektirecek bir belirsizlik ya da çelişki söz konusu değildir<sup>112</sup>. Davacı dava dilekçesinde belli bir talep sonucu belirleyerek dava açmıştır. Onun bu talebinin belirsiz alacak davasına konu olamaması (bu davanın koşullarını taşınamaması) ileri sürülen talebin belirsiz olduğu ya da çelişki taşıdığı anlamına gelemmez. Belirsiz alacak davasında geçici bir talep sonucu belirlenerek dava açılmasının nedeni, davacının dava açarken gerçekten alacağı tutarını belirlemesinin imkânsız ya da kendisinden beklene-meyecek olmasıdır. Oysa aslında tam eda davası şeklinde açılması gereken bir davayı belirsiz alacak davası şeklinde nitelendirerek açan davacının, alacağı tutarını dava açarken belirlemesi ne imkânsızdır ne de kendisinden beklene-meyecek niteliktedir. Davacının, aslında tam eda davası olarak açması ve nitelendirmesi gereken bir davayı, belirsiz alacak davası olarak açıp nitelendirmesi, talebin belirsizliği anlamına gelemmez ve hâkimin davayı aydınlatma ödevinin işlerlik kazanmasına yol açamaz.

Öte yandan her ne kadar hâkimin davayı aydınlatma ödevinin değiş-tirme (ya da dönüştürme) gibi bir fonksiyonu var ise de, bu ödev, hâkimin sadece talep sonucundaki belirsizliği giderme konusunda söz konusu olabilir. Yoksa *hâkimin uygun bir talep sonucunun ileri sürülmesini sağlama hususunda herhangi bir ödevi bulunmamaktadır*<sup>113</sup>. Önemle vurgulamak gerekir ki, talep sonucunu arttırma ve değiştirmenin davayı değiştirme sonucunu beraberinde getirmesi ve bunun ancak diğer tarafın açık muvafakati ve ıslah ile mümkün olması karşısında (m. 141), hukukumuz bakımından uygun bir talep sonucunun ileri sürülmesini sağlama konusunda hâkimin davayı aydınlatma gibi bir ödevi bulunduğu söz edilemez<sup>114</sup>. Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri çerçevesinde, hâkim talep sonucunun davacının vakıa iddialarına uygun olmadığını fark etse bile, davayı değiştirme ve genişletme

<sup>112</sup> Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 454.

<sup>113</sup> Karaaslan, s. 41, s. 126; Alangoya, s. 143-144, s. 155.

<sup>114</sup> Karaaslan, 40-41.

yasağı nedeniyle, bu durumun giderilmesi için tarafa uyarıda bulunması mümkün olmayacaktır. Zira kanunda aydınlatma ödevinin yerine getirilmesi sonucu dilekçe içerikleri ile uyumlu olacak şekilde talep sonucunun değiştirilmesi davayı değiştirme ve genişletme yasağının bir istisnası olarak kabul edilmemiştir<sup>115</sup>. Bu nedenle, dava dilekçesinde belirsiz alacak davasına uygun olmayacak (konu olamayacak) şekilde bir talep ileri süren davacıya, hâkimin davayı aydınlatma ödevinden söz edilerek ileri sürdüğü talebi tam eda davasına uygun olacak şekilde değiştirmesi (dönüştürmesi) için süre verilemez.

Diğer yandan belirsiz alacak davasında, davanın temelini oluşturan vakıalarda da bir belirsizlik söz konusu değildir. Talep sonucunun aksine, davanın dayanağını oluşturan vakıalar bellidir, davacı bu vakıaları tam olarak yargılamaya getirmek durumundadır. Aksi takdirde davayı değiştirme ve genişletme yasağı ile karşılaşacaktır<sup>116</sup>. Dolayısıyla davanın dayanağını oluşturan vakıaların eksik olarak yargılamaya getirilmesi halinde de hâkim davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde davacıya süre vererek vakıaları yargılamaya getirmesini isteyemez. Şüphesiz belirsiz alacak davasında da ileri sürülen vakıalarda bir belirsizlik ya da çelişki varsa, hâkim davayı aydınlatma ödevini devreye sokarak bunların giderilmesini sağlamaya çalışacaktır.

Belirli bir alacak için tam eda davası açılması gerekirken belirsiz alacak davası açılmış ise, davacı alacağının miktarını davanın açıldığı anda tam olarak bildiği halde, alacağının tamamını talep etmeyip sadece geçici bir değeri dilekçesine yazarak dava açmış olacaktır. Hâkim de bu talebin belirsiz alacak davası olarak açılmasının mümkün olmadığını tespit etmesi halinde, davacıya süre vererek, “*talebini eksik olarak belirtmişsin, senin alacağın bu kadar değildir, alacağının tam tutarını belirterek dava aç; senin normalde bu şekilde belirsiz alacak davası açmakta hukuki yarar olmasa da, davayı usulden reddetmek yerine ben sana süre veriyorum talebini tam eda davasına dönüştür*” diyecektir. Hâkimin bu şekilde hareket etmesi kabul edilemez. Hâkimin bu davranışı öncelikle tasarruf ilkesiyle bağdaşmaz. Çünkü tasarruf ilkesine göre, yargılamayı başlatmak, yargılamanın içeriğini (yani dava konusunu) belirlemek ve onu sona erdirmek tarafların tasarrufun-

<sup>115</sup> **Karaaslan**, s. 162.

<sup>116</sup> **Pekcanitez**, s. 49-50; **Simil**, s. 140.

dadır<sup>117</sup>. Hâkimin tarafların dilekçeleriyle bağlı olması tasarruf ilkesinin bir sonucudur. Davacı dava konusunu belirlemekte özgür ise de, bu durum hâkim bakımından bir sınırlama olarak ortaya çıkacak, yani hâkim ancak dava konusu yapılmış olan talep hakkında yargılama yaparak hüküm verebilecektir<sup>118</sup>. Bu durum aynı zamanda taleple bağıllık ilkesinin de bir sonucudur. Çünkü davacı talebini belirleyerek dava açmıştır. Hâkimin bu şekilde hareket ederek talep sonucunu artırması için davacıya süre vermesi, açıkça talep sonucunun arttırılmasıdır<sup>119</sup>. Talep sonucunun arttırılması ise davayı genişletme yasağına tabidir. Davacı bunu ya diğer tarafın açık rızasıyla ya da ıslah yoluna başvurarak yapabilir (m. 141). Oysa hâkim davacıya süre verecek olursa, davalının rızası olmadığı halde talep sonucu arttırılmış olacaktır. Bu ise hâkimin tarafsızlığı, taraflara eşit davranma ilkesine açık bir aykırılık teşkil edecektir. Hâkim hiçbir şekilde adeta taraflardan birisine “hukuki danışmanlık” yapacak şekilde hareket edemez ve yol gösteremez. Aksine hâkim yargılama görevini her iki tarafın da menfaatlerini eşit şekilde gözeterek ve tarafların iddiaları kapsamında yerine getirmek durumundadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, hâkimin davayı aydınlatma ödevi, vakıtlar yanında talep sonucuna ilişkin olabilir ise de buradaki durumun hâkimin davayı aydınlatma ödevi ile bir ilgisi yoktur. Çünkü tarafın talebi belirsiz ya da çelişkili değildir. Böyle bir durum yoksa yani talep açık ise, hâkimin aydınlatma ödevini gerekçe göstererek, talebin artırılmasına veya değiştirilmesine yol açacak şekilde davacıya süre vermesi kabul edilemez. Hâkimin davayı aydınlatma ödevi, eksik olan dava şartının giderilmesinin bir aracı da değildir. Zira dava şartlarındaki eksikliklerin tamamlanmasının taraflardan istenmesi, hâkimin davayı aydınlatma yükümlülüğü dolayısıyla değil, davanın görülebilirliğinin temini dolayısıyla<sup>120</sup>. Hâkimin davayı aydınlatma ödevi, koşulları oluşmayan bir davanın açılması halinde, bu davanın başka bir davaya dönüştürülmesine yönelik olarak mahkemenin davacıyı aydınlatma ödevi olarak değerlendirilemez. Yukarıda belirtildiği gibi buna usul ekonomisi de gerekçe gösterilemez. Çünkü usul ekonomisi ilkesi, mevcut

<sup>117</sup> Meriç, N.: Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011, s. 53 vd.

<sup>118</sup> Meriç, Tasarruf İlkesi, s. 98.

<sup>119</sup> Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 454.

<sup>120</sup> Meriç, s. 400.

kanun hükümlerine açıkça aykırı bir yorum yapılmasının aracı ya da gerekçesi olarak kullanılamaz<sup>121</sup>. Kanun hükümlerine aykırı şekilde mahkemeye yöneltilen bir hukuki korunma talebinin, dava şartı olan hukuki yararın bulunmadığı gerekçesiyle usulden reddedilmesi gerekirken, sadece yeni davalar açılmasının önüne geçilmesi amacıyla ne pahasına olursa olsun ayakta tutulması usul ekonomisine uygun bir düşünce olamaz.

### **3. Sorunun Kısmi Dava Çerçevesinde Çözömlenebileceği Görüşü**

#### **a. Görüş**

Bu görüşe göre, gerçekte belirsiz alacak davası niteliğinde olmamakla birlikte davacının açtığı davayı bu sıfatla tanımlaması halinde hâkimin nasıl karar vereceği ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Mevcut sistemde özel bir hüküm bulunmadığından, davanın belirsiz alacak niteliğinde olmadığı hususunda bir ara kararı verilmesi, görüş açıklama yasağı çerçevesinde, mümkün gözükmemektedir. Bu konuda ilk akla gelen çözüm tarzı, hâkimin koşulları mevcut olmayan ancak belirsiz alacak davası olarak tanımlanan ve yargılama aşamasında toplanan kanıtlara göre müddeabihi arttırılan davada, kısmi dava durumuna göre ilk taleple bağılı olarak davayı sonuçlandırmak olacaktır. Bu durumda davacının yapması gereken iş, ek dava açmak gibi gözükmemektedir<sup>122</sup>.

#### **b. Görüşün Değerlendirilmesi**

Kanaatimizce, belirsiz alacak davasının koşullarını taşımayan bir davanın kısmi dava olarak nitelendirilmesi ve davaya bu şekilde devam edilmesi mümkün değildir. Çünkü HMK m. 109/2 hükmüne göre “Talep konusunun miktarı, taraflar arasında tartışmasız veya açıkça belirli ise kısmî dava açılmaz”. Görüldüğü üzere alacağın belirli olduğu hallerde belirsiz alacak davası açılmayacağı gibi kısmi dava da açılmaz<sup>123</sup>. Dolayısıyla böyle bir

<sup>121</sup> Pekcantez/Atalay/Özekes, s. 454.

<sup>122</sup> Tutumlu, s. 111.

<sup>123</sup> Yargıtay 11 inci Hukuk Dairesine göre de “Dava, davalı bankaya teslim edilen çeklerin sahte çıktığını, davalı banka uhdesinde bulunan çeklerin sahte olduğunun mevzuat hükümlerine aykırı olarak müvekkiline bildirilmemesi nedeniyle davalı bankanın yol

davaya kısmi dava olarak da devam edilemez. Bu durumda davacının hem kısmi dava hem de belirsiz alacak davası açmasında hukuki yararı olmayacaktır. Ayrıca talep konusunun miktarının tartışmasız olduğu hallerde hem belirsiz alacak davası hem de kısmi dava açılmaz. Talep konusunun miktarının taraflar arasında tartışmalı olduğu hallerde ise kanun sadece kısmi dava açılmasına izin vermiş, belirsiz alacak davası açılmasına ise izin vermemiştir<sup>124</sup>. Belki bu olasılıkta (yani alacağın miktarının tartışmalı olduğu hallerde) belirsiz alacak davası şeklinde nitelendirilmiş olan bir davanın, bu davanın koşullarını taşımamakla beraber kısmi davanın koşullarını taşıdığı için usul ekonomisi ilkesi uyarınca da ayakta tutulması gerektiği düşünülebilir. Nitekim HMK m. 109 hükmünde davacının kısmi dava açtığını açıkça belirtmesi gerektiği yönünde bir koşul öngörülmemiştir. Bir başka deyişle özellikle Yargıtay tarafından HUMK zamanında kabul edildiği gibi davacının kısmi dava açarken fazlaya ilişkin haklarını saklı tuttuğunu açıkça belirtmesine gerek yoktur. HMK m.109 hükmü karşısında davacı kısmi dava açarken fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmazsa, alacağının geri kalan kısmın-

açtığı zararların tazminine ilişkindir. Davacı talep konusu uyuşmazlığın miktarını kendisi tarafından keşide edilen ihtarname ile açıkça belirlemiştir. Bu nedenle davacının fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak kısmi dava açmasında hukuki yararı olmadığı gibi, dava konusunun açık talebi karşısında ortada belirsiz alacak davasının koşullarının da bulunmadığı gerekçesiyle açılan davanın reddedilmesi hukuka uygundur” (11. HD, 15.11.2013, 19128/20655: MİHDER, 2014/1, s. 111-112). Karara konu olan olayda ilk derece mahkemesince belirli bir alacak için kısmi dava ve belirsiz alacak davası açılmayacağı gerekçesiyle ve hukuki yarar yokluğu nedeniyle HMK m. 114/1-h hükmü uyarınca davanın dava şartı yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir. Yargıtay 11 inci Hukuk Dairesi, mahkemenin davaya tam eda davası olarak devam edilmesi ve HMK m. 115/2 hükmü uyarınca noksan olan dava şartının (hukuki yarar) tamamlanması için davacıya süre vermemesini bozma nedeni saymamış, aksine mahkemenin kararını isabetli olarak onamıştır.

<sup>124</sup> Bir görüşe göre (Çil/Kar, s. 25, 28), davacı, alacak miktarının tartışmalı olduğu hallerde kısmi dava yerine belirsiz alacak davası da açabilmelidir. Dava konusu alacak miktarı açıkça belirli değil veya taraflar arasında tartışmalı ise belirsiz alacak davası veya kısmi dava açılabilir (Çil/Kar, s. 30). Bu görüşe katılmaya imkân göremiyoruz. Aksinin kabulü halinde belirsiz alacak davası ile kısmi dava kurumlarının ayrı ayrı düzenlenmesinin bir anlamı kalmayacaktır. Bu nedenle, alacağın miktarı ya da tutarı belirsiz ise belirsiz alacak davası ya da kısmi dava açılabilir. Ancak alacağın miktarın tartışmalı olduğu hallerde yalnız kısmi dava açılabilir, belirsiz alacak davası açılmaz.



dan feragat etmiş<sup>125</sup> sayılmayacaktır<sup>126</sup>. Yani davalının artık “örtülü kısmi dava”<sup>127</sup> açması mümkündür. Alacaklının açıkça kısmi dava açması zorunlu olmadığına göre, belirsiz alacak davası olarak nitelendirdiği, ancak gerçekte bu davanın koşullarını taşıyamamakla beraber kısmi davanın koşullarını taşıyan bu davaya kısmi dava olarak devam edilmesi gerektiği ileri sürülebilir. Ancak bu görüş de başka sorunları bünyesinde barındırmaktadır. Bu bağlamda örneğin davacı belirsiz alacak davası açtığı düşüncesiyle hareket ederken mahkeme davaya kısmi dava olarak devam edecektir. Davacı daha sonra alacağının tutarını artırmak istediğinde davayı genişletme yasağıyla karşılaşacaktır. Ayrıca mahkeme davayı kısmi dava olarak kabul edip karara bağladığında, kalan kısmi dava etmek isteyen alacaklı, bu kez kalan kısmın zamanaşımına uğraması sonucuyla karşı karşıya kalabilecektir<sup>128</sup>. Yani

<sup>125</sup> Kısmi davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulmaması halinde, talebin geri kalan kısmından feragat edilmiş sayılacağına ilişkin HUMK zamanındaki Yargıtay uygulaması ve eleştirisi için bkz. **Akyol Aslan**, L.: Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011, s. 152 vd.

<sup>126</sup> Nitekim HMK m. 109/3 hükmüne göre dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hali dışında, kısmi dava açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez.

<sup>127</sup> Bu konuda geniş bilgi için bkz. **Akil**, s. 108 vd.

<sup>128</sup> Belirsiz alacak davasının koşullarını taşıyan bir davanın, kısmi dava şeklinde açılmasına bir engel yoktur. Bu gibi durumlarda, belirsiz alacak davası açılması davacının daha lehine ise de, davacının kısmi dava açması kendi tercihi olacaktır. Böyle bir durumda belirsiz alacak davasının koşullarını taşımasına rağmen kısmi dava şeklinde açıldığı açıkça belli olan (örneğin HMK’na göre artık zorunlu olmasa bile fazlaya ilişkin hakların açıkça saklı tutulduğu) bir davaya mahkemece kendiliğinden belirsiz alacak davası olarak devam edilemez. Hâkim burada davacının talebi ile bağlı olup davayı kısmi dava çerçevesinde karara bağlamak zorundadır. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına konu olan bir olayda, belirsiz alacak davası şeklinde açılması mümkün olduğu halde davacı tarafından fazlaya ilişkin haklar saklı tutularak kısmi dava açılmıştır. Daha sonra davacı alacağın kalan kısmını aynı davada ıslah yoluyla talep etmiştir. Davalı ıslah yoluyla talep edilen kısım için zamanaşımı savunmasında bulunmuştur. Hukuk Genel Kurulu, bu olayda davayı belirsiz alacak davası olarak değil kısmi dava olarak kabul etmiş ve zamanaşımı savunmasını haklı bulmuştur. Yani belirsiz alacak davasının koşullarını taşımakla birlikte kısmi dava şeklinde açılan bir davayı belirsiz alacak davası olarak değil, kısmi dava olarak nitelendirmiştir. Hukuk Genel Kurulu, mahkemenin davacıya süre vererek davasını belirsiz alacak davasına dönüştürmesi gerekliliğinden ya

kısaca, belirsiz alacak davasının avantajlarından yararlanmak amacıyla bu davayı açan davacı, mahkemenin davayı kısmi dava olarak kabul edip karara bağlamasıyla belki de beklemediği sürpriz bir kararla karşılaşacaktır. Oysa mahkeme başlangıçta belirsiz alacak davasının koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle, hukuki yarar yokluğundan dolayı davayı usulden reddetseydi, davacı en azından alacağının tamamını talep ederek yeniden tam bir eda davası açabilecekti. Dolayısıyla alacağın tutarının tartışmalı olduğu hallerde belirsiz alacak davası açılması halinde dahi kanımızca bu davanın kısmi dava olarak kabul edilip davaya devam edilmesi mümkün olmamalıdır. Çünkü belirsiz alacak davasının koşullarını taşımayan bu davada hukuki yarar yoktur ve davanın hukuki yarar eksikliği nedeniyle usulden reddedilmesi gerekir.

#### **4. Mahkemenin Davayı Usulden Reddetmesi Gerektiği Görüşü ve Görüşün Değerlendirilmesi**

##### **a. Görüş**

Doktrinde ileri sürülen diğer bir görüşe göre, davacının koşulları oluşmadan belirsiz alacak davası açmasında korunmaya değer hukuki bir yararı yoktur<sup>129</sup>. Çünkü belirsiz alacak davası açılabilmesinin koşulları HMK m. 107 hükmünde belirlenmiştir. Burada belirtilen koşullar oluşmadığı halde, yani belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılması halinde, davacının hukuki yararının bulunduğundan söz edilemez. Hukuki yarar ise, HMK m. 114/1-h hükmüne göre dava şartı teşkil etmektedir. Her ne kadar HMK m. 115/2 hükmüne göre dava şartı noksanlığının giderilmesinin mümkün olduğu hallerde mahkemece davacıya kesin süre verilebilir ise de, *hukuki yarar noksanlığının giderilmesi mümkün değildir*. Yani burada eksikliği

---

da her ne kadar dava dilekçesinde dava kısmi dava olarak nitelendirilmiş ise de mahkemece re'sen davaya belirsiz alacak davası olarak devam edilmesi gerektiğinden söz etmemiştir. (HGK, 06.03.2013, 4-824/305: MİHDER, 2013/2, s. 274-280). Esasen aksine bir düşünce hâkimin taleple bağlı olması ilkesine aykırı olur ve hâkimin tarafa yol göstermesi anlamına gelirdi.

<sup>129</sup> Pekcanitez/Atalay/Özeker, s. 454; Simil, s. 234, 236; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 263-264; Özbay, s. 128.

giderilebilecek bir dava şartı bulunmadığı için mahkemenin davacıya eksikliği gidermek için süre vermesi de söz konusu olamaz<sup>130</sup>.

### ***b. Görüşün Değerlendirilmesi***

Doktrinde ileri sürülen bu görüşe, yukarıda incelenen diğer görüşlerin değerlendirilmesi bağlamında yapılan eleştiriler çerçevesinde biz de katılmaktayız. Esasen yukarıda incelenen diğer görüşlere getirilen eleştiriler doktrinde bu son görüşü savunanlar tarafından da ileri sürülmüştür. Dolayısıyla daha önce incelenen diğer görüşlere getirilen eleştiriler bağlamında aslında bu son görüş de bir anlamda değerlendirilmiştir. Oradaki değerlendirmelere ilaveten burada kısaca şunlar söylenebilir: Gerçekten de dava şartları davanın açıldığı ana göre tespit edilir. Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılması halinde, davanın açıldığı anda davacının hukuki yararı söz konusu olmadığına göre, bunun sonradan tamamlanması da mümkün değildir. Öte yandan belirli bir alacak için belirsiz olacak davası açılan hallerde, mahkemenin talep sonucunu artırması, böylece talebini tam eda davasına dönüştürmesi için davacıya süre vermesi de söz konusu olamaz<sup>131</sup>. Zira talep sonucunun artırılması ya da değiştirilmesi, davayı değiştirme yasağının kapsamına girer. Mahkemenin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde dahi davacıya süre vererek onun, talebini artırmasına olanak sağlaması mümkün değildir. Çünkü burada hâkimin davayı aydınlatma ödevini kullanmasına yol açacak şekilde talep sonucunda bir belirsizlik ya da çelişki söz konusu değildir. Bu nedenle, koşulları oluşmadan açılan bir belirsiz alacak davasında hukuki yarar yoktur; hukuki yarar noksanlığı sonradan da tamamlanamaz, bu nedenle mahkemenin davayı usulden reddetmesi gerekir<sup>132</sup>.

## **D. SONUÇ**

Belirsiz alacak davasının koşulları HMK m. 107 hükmünde belirlenmiştir. Bu dava hukuki nitelik olarak bir eda davası ise de, genel eda davasına oranla istisnâî nitelikte bir dava olduğunun unutulmaması gerekir.

---

<sup>130</sup> **Simil**, s. 234.

<sup>131</sup> **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454; **Simil**, s. 235.

<sup>132</sup> **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 454; **Simil**, s. 234-236.

Mahkeme belirsiz alacak davasının istisnâlik niteliğini daima göz önünde bulundurmalıdır. Dolayısıyla mahkemeye yöneltilen her eda talebinin, belirsiz alacak davası şeklinde açılması mümkün değildir.

Kanunda öngörülen koşullar mevcut olmadığı halde belirsiz alacak davası açılması halinde, yukarıda açıklanan gerekçelerle, mahkemenin davacıya HMK m. 119/2 hükmüne göre süre vermesi mümkün değildir. Zira HMK m. 119/2 hükmünün uygulanabilmesi için dava dilekçesinin zorunlu unsurlarında bir eksikliğin bulunması gerekir. Oysa belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılan hallerde, davacı dava dilekçesinde talep sonucunu belirttiğine göre, m. 119/2 hükmünün uygulanmasını gerektiren bir eksiklikten söz edilemez.

Koşulları oluşmadığı halde belirsiz alacak davası açılan hallerde, mahkemenin m. 115/2 hükmüne göre de davacıya süre vermesi mümkün değildir. Zira m.115/2 hükmü, tamamlanması mümkün olan dava şartı noksanlıklarında uygulanabilecek bir hükümdür. Belirli bir alacak için belirsiz alacak davası açılmasında hukuki yarar yoktur. Hukuki yarar davanın açıldığı ana göre tespit edilir. Dolayısıyla davanın açıldığı anda noksan olan hukuki yararın sonradan tamamlanması mümkün olmamak gerekir. Mahkemenin koşullarını taşımayan bir belirsiz alacak davasındaki hukuki yarar noksanlığını gidermesi ve davayı başka bir davaya dönüştürmesi için davacıya süre vermesi söz konusu olamaz. Mahkemenin böyle bir yola başvurması tarafa yol göstermek (m. 36/1-a) anlamına geleceği gibi hâkimin ihsası reyde bulunması (m. 36/1-b) anlamına da gelebilir ve bu durumlar hâkimin reddi sebebi teşkil eder.

Koşulları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasının, yukarıda açıklanan gerekçelerle hâkimin davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde tam eda davasına dönüştürülmesi de mümkün değildir. Mahkemenin davayı aydınlatma ödevini gerekçe göstererek, talebini tam eda davasına dönüştürmesi için davacıya süre vermesi söz konusu olamaz. Davacının talebi, çelişkili ya da belirsiz olmadığına göre, burada hâkimin davayı aydınlatma ödevine ilişkin hükmün (m. 31) uygulanmasını gerektiren bir durum olmayacaktır.

Koşulları oluşmadan açılmış olan bir belirsiz alacak davasının yukarıda belirtilen gerekçelerle mahkemece kendiliğinden tam eda davası olarak kabul edilmesi de mümkün olmamak gerekir. Ayrıca belirli bir alacak için

açılmış olan böyle bir davaya kısmi davanın koşullarını taşımayacağı için, kısmi dava olarak da devam edilemez.

Sonuç olarak, HMK m. 107 hükmünde belirtilen koşulları taşımadığı halde belirsiz alacak davası şeklinde dava açılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Hukuki yarar m. 114 hükmüne göre dava şartı teşkil etmektedir. Dava şartı olan hukuki yararın m. 115/2 hükmüne göre mahkemece süre verilerek tamamlanması da mümkün değildir. Bu nedenle, koşulları oluşmadan belirsiz alacak davası şeklinde açılan bir davanın, dava şartı noksanlığı nedeniyle mahkemece usulden reddedilmesi gerekir.

### *Yararlanılan Kaynaklar*

- Akil, C.;** Kısmi Dava, Ankara 2013.
- Akyol Aslan, L.;** Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat, Ankara 2011.
- Alangoya, Y.;** Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delilerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, İstanbul 1979.
- Alangoya, Y./Yıldırım, K./Deren-Yıldırım, N.;** Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009.
- Ateş, M.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yargıtay İlke Kararları, 1. Cilt, Ankara 2013.
- Berkin, N.;** Tatbikatçılara Medeni Usul Hukuku Rehberi, İstanbul 1981.
- Bilge, N./Önen, E.;** Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978.
- Budak, A. C.;** Belirsiz Alacak Davası, (Bankacılar Dergisi, Özel Sayı, Ocak 2013, s. 82-86).
- Çelik, A. Ç.;** 6100 Sayılı Hukuk Yargılama Yasası'na Göre Tazminat ve Alacak Davaları, Ankara 2012.
- Çil, Ş./Kar, B.;** 6100 Sayılı HMK'ya Göre İş Yargısında Belirsiz Alacak Davası ve Kısmi Dava, 2. Baskı, Ankara 2012.
- Deynekli, A.;** Medeni Usul Hukukunda Islah, Ankara 2013.
- Ercan, İ.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Belirsiz Alacak Davası (Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı-X, Türkiye Adalet Akademisi Yayını, İzmir 2012, s. 102-183).
- Gottwald, P.;** Die Unbezifferte Forderungsklage (Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 2012, s. 18-25).
- Karaaslan, V.;** Medeni Usul Hukukunda Hakimin Davayı Aydınlatma Ödevi, Ankara 2013.
- Karahacıoğlu, A. H./Parlar, A.;** 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2012.
- Karlı, A.;** Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2012.
- Kılıçoğlu A. M.;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Bası, Ankara 2012.

- Kılıçoğlu, M.;** 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, İstanbul 2012.
- Kiraz, T. Ö.;** 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Getirilen Yenilikler, 2. Baskı, Ankara 2012.
- Kiraz, T. Ö.;** Belirsiz Alacak Davası, TMSF Çatı Dergisi, 2012/30, 16-19, (Kiraz, Belirsiz Alacak Davası).
- Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E.;** Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara 2014.
- Kuru, B./Budak, A. C.;** Tespit Davaları, 2. Baskı, Ankara 2010.
- Kuru, B./Budak, A. C.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler, (Bankacılar Dergisi, 2011/78, s. 77-112).
- Kuru, B.;** Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. II, İstanbul 2001, (Kuru, Usul II).
- Kuru, B.;** Dava Şartları, Makaleler, İstanbul 2006, (Kuru, Dava Şartları).
- Loosli, P.;** Die Unbezifferte Forderungsklage, unter Berücksichtigung des Kantons Zürich, Zürich 1986.
- Meier, I.;** Unbezifferte Forderungsklage und Waffengleichheit der Parteien (Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 2012, s. 35-67).
- Menges, V.;** Die Zulässigkeit des unbezifferten Klageantrags, Hamburg 2004.
- Meriç, N.;** Hakimin Davayı Aydınlatma Yükümlülüğü (Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009, İzmir 2010, s. 377-424).
- Meriç, N.;** Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011, (Meriç, Tasarruf İlkesi).
- Musielak, H. J.;** Grundkurs ZPO, 9. Auflage, München 2007.
- Nomer, H. N.;** Manevi Tazminat Alacağında Kısmi Dava Açmak Mümkün müdür? (İÜHFM, 2002/1-2, s. 221-229).
- Önen, E.;** Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979.

- Özbay, İ.;** 6110 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi, Ankara 2012.
- Pekcanitez, H./Atalay, O./Özekes, M.;** Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2014.
- Pekcanitez, H.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Değerlendirmesi, HUKAB Yayınları, Ankara 2012, (Pekcanitez, HMK Değerlendirmesi).
- Pekcanitez, H.;** Belirsiz Alacak Davası, Ankara 2011, (Pekcanitez).
- Pekcanitez, H.;** HMK Hakkında Genel Değerlendirme, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir-2012, s. 464-476).
- Postacıoğlu, İ. E.;** Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975.
- Rüzgaresen, C.;** Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi, Ankara 2013.
- Schilken, E.;** Zivilprozessrecht, 5. Auflage, Köln, Berlin, München 2006.
- Simil, C.;** Belirsiz Alacak Davası, İstanbul 2013.
- Tanrıver, S.;** 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Revizyonu Üzerine Bazı Düşünceler (TBBB, 2012/99, s. 15-34), (Tanrıver, Revizyon).
- Tanrıver, S.;** Kısmi Dava Kurumu Üzerine Bazı Düşünceler, Makalelerim-II, Ankara 2011, s. 95-113.
- Taşpınar Ayvaz, S.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Zaman Bakımından Uygulanması, Ankara 2013.
- Tutumlu, M. A.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Yeni ve Değişik Hükümlerinin Yorumu, 2. Baskı, Ankara 2012.
- Umar, B.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.
- Üstündağ, S.;** Kısmi Davaya İlişkin Bazı Hukuki Sorunlar, (Makaleler, İçtihat Tahlilleri ve Çeviriler, Ankara 2010, s. 409-423).
- Üstündağ, S.;** Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 7. Baskı, İstanbul 2000.
- Yavaş, M.;** Belirsiz Alacak Davasının İş Davalarına Etkileri, İş Hukukunda Güncel Sorunlar (2), Seminer, İstanbul 2012.



**Alangoya, Y./Yıldırım, K./Deren-Yıldırım, N.;** Medeni Usul Hukuku Esasları, 7. Baskı, İstanbul 2009.

**Yılmaz, E.;** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Değiştirilmiş 2. Baskı, Ankara 2013.

**Yılmaz, E.;** Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Dava Çeşitleri, Makaleler, 2. Cilt, Ankara 2014, (Yılmaz, Dava Çeşitleri).

*Kısaltmalar*

<b>Bkz.</b>	: Bakımız
<b>C.</b>	: Cilt
<b>DEÜHFD</b>	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
<b>HD</b>	: Hukuk Dairesi
<b>HGK</b>	: Hukuk Genel Kurulu
<b>İÜHFM</b>	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
<b>m.</b>	: madde
<b>MİHDER</b>	: Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Dergisi
<b>s.</b>	: sayfa
<b>S.</b>	: Sayı
<b>TBBD</b>	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
<b>vd.</b>	: ve devamı
<b>YDK</b>	: Yargıtay Kararları Dergisi
<b>ZPO</b>	: Zivilprozessordnung